

Кыргыз Республикасынын билим берүү уюмдарынын педагогикалык кызматкерлери үчүн 2026-2027-окуу жылына карата август кеңешмелерине

## МЕТОДИКАЛЫК СУНУШТАР

## МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ

к августовским совещаниям педагогических работников образовательных организаций Кыргызской Республики на 2026-2027 учебный год



# Кут Билим

2026-ЖЫЛ, 11-АВГУСТ №30 (10259)

<http://www.kutbilim.kg>



КООМДУК-ПЕДАГОГИКАЛЫК, ИЛИМИЙ-ПОПУЛЯРДУУ БАСЫЛМА / ОБЩЕСТВЕННО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ, НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЕ ИЗДАНИЕ

## ПРЕДПРОФИЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ – ШАГ ДО ПРОФИЛЯ: ЧТО ВАЖНО ЗНАТЬ УЧИТЕЛЮ



**MEGA**

**МЕГА**  
**ЧЕКТӨӨСҮЗ**

450 330 с | 4 жумага

Номериңизди MegaPay колдонмосунда башкарыңыз

MegaTV алкагында телеканалдар жана контент «Стрим Плюс» ЖЧКсы тарабынан берилет (КР МБА лиц. №02-0482-КР). АКЦИЯ: 03.04.2026-ж. тарта тарифти активдештирүүдө алгачкы 6 абоненттик төлөм арналгануу менен берилет - 4 жумага болгон 330 сомду түзөт (450 сомду ордунда). Чектөөсүз интернет-трафиктин ылдамдыгы трафикти аяктуу колдонуу сапатына ылайык аныкталат (FUP). Балалар бардык сыяктуу эсепке алуу менен көрсөтүлгөн. Маалымат басылып чыккан күнгө 03.04.2026-ж. карата жарактуу. КР МБА лиц.: №14-1133-КР, №15-1446-КР, №16-0090-КР, №18-0261-КР, №18-0303-КР, №18-0326-КР.

Педагогикалык кызматкерлердин квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо республикалык институтунда 2026-2027-окуу жылына карата Тренерлерди окутуу программасынын алкагында «Математика жана табигый илимий предметтерди окутуудагы жаңы багыттар» аттуу төрт күндүк масштабдуу тренинг өз ишин баштады. 10-13-август күндөрү өтүлө турган бул окутуунун негизги максаты — так жана табигый илимдер боюнча билим берүүнүн сапатын жогорулатуу, заманбап методикаларды иш жүзүндө колдонуу жана мугалимдердин кесиптик чеберчилигин арттыруу болуп саналат.

## ЖАҢЫ МУУНДУН ТРЕНЕРЛЕРИН ОКУТУУ БАШТАЛДЫ

Иш-чарага республикабыздын аймактарынан, атап айтканда Нарын, Ысык-Көл, Талас, Чүй облустарынан жана Бишкек шаарынан келген 199 тренер агай-эжейлер катышууда. Окутуудан өткөн мугалимдер алдыңкы тажрыйбаларды жана жаңы усулдарды өз аймактарындагы мектептерге жайылтуу милдетин аткарышат. Тренингди жогорку деңгээлде өткө-

рүү үчүн институттун методисттеринен тышкары Кыргыз билим берүү академиясынын жана «Окуу китеби» мамлекеттик мекемесинин тажрыйбалуу адистери тартылып, катышуучуларга жаңы окуу программалары, окуу-методикалык комплекстер жана инновациялык педагогикалык технологиялар боюнча практикалык сабактар өтүлүүдө.

Буга чейин 4-7-ав-

густ күндөрү түштүк аймагынын мугалимдери үчүн Ош шаарындагы Ош мамлекеттик педагогикалык университетинин базасында жаңы 2026-2027-окуу жылына карата даярдык көрүү боюнча методикалык семинар өткөн. Бул окутууга Ош, Жалал-Абад жана Баткен облустарынан жалпы 256 тренер катышып, методикалык даярдыктан өтүшкөн.



# МЕКТЕПКЕ ЧЕЙИНКИ БИЛИМ БЕРҮҮ УЮМДАРЫНА

Кыргыз Республикасынын билим берүү тармагын трансформациялоо жана 12 жылдык окутуу моделине өтүү шартында мектепке чейинки билим берүү тармагы да мазмундук жана уюштуруучулук өзгөрүүлөргө дуушар болууда. Мектепке чейинки билим берүүнү өнүктүрүүнүн стратегиялык багыттары бардык балдар үчүн сапатты, жеткиликтүүлүктү жана бирдей мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылууга багытталган. Жүргүзүлүп жаткан өзгөрүүлөр баалуулук багыттарды жана негизги компетенттүүлүктөрдү калыптандырууга, ийгиликтүү социалдашууга жана өмүр бою билим алууга даярдыкты камсыз кылууга багытталат.

**Мектепке чейинки билим берүү системасында бирдиктүү мамилелерди камсыз кылуу жана Кыргыз Республикасынын мектепке чейинки билим берүү уюмдарында билим берүү процессин уюштуруу максатында акыркы жылдары нормативдик-укуктук жана программалык-методикалык база жаңыланды:**

- Кыргыз Республикасынын «Билим берүү жөнүндө» Мыйзамы (11.08.2023-ж. №179);
- Кыргыз Республикасынын «Мектепке чейинки билим берүү жана балдарды багуу» мамлекеттик билим берүү стандарты (15.05.2025-ж. №257) (мындан ары – Мамлекеттик стандарт), ошондой эле Кыргыз Республикасынын мектепке чейинки билим берүү уюмдары жөнүндө жобо, Кыргыз Республикасынын мектепке чейинки билим берүү уюмдарынын типтүү уставы, Кыргыз Республикасынын мектепке чейинки билим берүү уюмдарында балдардын тамактануусун уюштуруу тартиби;

- 1 жаштан 6 жашка чейинки балдарды өнүктүрүү программасы (2025-ж.) (мындан ары – Программа) жана башка документтер.
- Мектепке чейинки билим берүүнүн мамлекеттик стандартында ар бир бала үчүн зарыл болгон жана кеңири колдонулуучу негизги компетенттүүлүктөрдүн тизмеси жана алардын калыптануу деңгээлдери аныкталган. Ошондой эле Мамлекеттик стандарт компетенттүүлүккө багытталган, ишмердүүлүккө негизделген жана инсанды өнүктүрүүгө багытталган мамилелерге таянып, билим берүүнүн мазмунуна, билим берүү процессин уюштуруу шарттарына жана баланын өнүгүү жыйынтыктарына коюлган талаптарды аныктайт. Ал даяр билимди берүү эмес, баланын инсандын өнүктүрүүгө, негизги компетенцияларды калыптандырууга жана ар бир баланын жеке өнүгүүсү үчүн шарт түзүүгө багытталган.
- Мамлекеттик стандартта берилген мектепке чейинки билим берүүнүн негизги компетенттүүлүктөрүнүн алкагы балада мектепке чейинки куракта калыптанышы зарыл болгон

компетенттүүлүктөрдүн курамдык бөлүктөрүн камтыйт. Бул алкак педагогдор жана ата-эңелер үчүн багыт берүүчү негиз болуп саналат.

**6 жаштагы баланын негизги компетенттүүлүктөрү:**

Эмоционалдык-инсандык компетенттүүлүк баланын өз эмоцияларын аңдап түшүнүү жана билдирүү, башкалардын сезимдерин түшүнүү, өзүнүн жүрүм-турумун жана эмоционалдык абалын жөнгө салуу жөндөмүн өнүктүрүүнү камтыйт. Өзүнө болгон ишенимди, эмпатияны, эмоционалдык туруктуулукту, өзүн көзөмөлдөө көндүмдөрүн, ошондой эле психологиялык жана дене саламаттыгына кам көрүү мамилесин калыптандыруу өзгөчө мааниге ээ.

**Бала акырындык менен төмөнкүлөрдү үйрөнөт:**

- өз эмоцияларын таануу жана аталышын айтуу;
- башка адамдардын эмоционалдык абалын түшүнүү;
- боорукердикти, камкордукту жана эмпатияны көрсөтүү;
- кыйынчылыктарды жана тынчсызданууларды жеңүү;
- эмоционалдык реакцияларын көзөмөлдөө;
- психологиялык жана дене саламаттыгын сактоо;
- ар кандай турмуштук кырдаалдарда ишенимдүү жана өз алдынча аракеттенүү.

Таанып-билүүчүлүк-ишмердүүлүк компетенттүүлүк баланын таанып-билүүгө болгон активдүүлүгүн, айлана-чөйрөнү изилдөөгө кызыгуусун жана алган билимдерин практикалык ишмердүүлүктө колдонуу жөндөмүн мүнөздөйт. Ал өз алдынчалуулукту, демилгелүүлүктү, элементардык сынчыл ой жүгүртүүнү, талдоо, салыштыруу, жыйынтык чыгаруу жана чыгармачылык менен маселелерди чечүү жөндөмдөрүн өнүктүрүүнү камтыйт.

**Бала төмөнкүлөрдү үйрөнөт:**

- сууроо берүү жана таанып-билүүгө кызыгуу көрсөтүү;
- байкоо жүргүзүү, изилдөө жана эксперимент жүргүзүү;
- маселелерди чечүүнүн жөнөкөй жолдорун табуу;
- салыштыруу, ой жүгүртүү жана жыйынтык чыгаруу;
- жаңы кырдаалдарда билимди жана тажрыйбаны колдонуу;
- ишмердүүлүктө демилгелүүлүктү, чыгармачылыкты жана өз алдынчалуулукту көрсөтүү.

Маалыматтык-санариптик компетенттүүлүк баланын санариптик түзүлүштөрдү жана маалыматтык ресурстарды коопсуз жана аң-сезимдүү пайдалануу боюнча алгачкы тажрыйбасын калыптандырууну мүнөздөйт. Ал китептерге жана маалымат булактарына кызыгууну өнүктүрүүнү, санариптик чөйрөдөгү жүрүм-турум эрежелерин өздөштүрүүнү, реалдуу жана виртуалдык мейкиндикти айырмалоону, ошондой эле таанып-билүү жана изилдөө ишмердүүлүгүндө МКТны колдонуу боюнча баштапкы көндүмдөрдү камтыйт.

**Бала төмөнкүлөрдү үйрөнөт:**

- коопсуздук эрежелерин сактоо менен санариптик түзүлүштөрдү колдонуу;
  - санариптик чөйрөдөгү жөнөкөй жүрүм-турум эрежелерин түшүнүү;
  - реалдуу жана виртуалдык объектилерди жана кырдаалдарды айырмалоо;
  - китептерге, сүрөттөргө жана таанып-билүүчү маалыматтарга кызыгуу көрсөтүү;
  - чондор менен бирге маалымат издөө, кабыл алуу жана талкуулоо;
  - оюнда, окууда жана изилдөөдө жөнөкөй санариптик каражаттарды колдонуу.
- Социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүк баланын айланадагылар менен натыйжалуу өз ара аракеттенүү, достук ма-

миле түзүү, өз оюн билдирүү жана башкаларды түшүнүү жөндөмүн мүнөздөйт. Ал баарлашуу, кызматташуу, ролдорду бөлүштүрүү, конфликттерди конструктивдүү чечүү, маданий ар түрдүүлүктү урматтоо, адилеттүүлүк принциптерин сактоо жана жамааттын кызыкчылыгы үчүн аракеттенүүгө даяр болуу көндүмдөрүн өнүктүрүүнү камтыйт.

**Бала төмөнкүлөрдү үйрөнөт:**

- теңтуштары жана чондор менен баарлашуу жана өз ара аракеттенүү;
- өз ойлорун, каалоолорун жана сезимдерин так билдирүү;
- маектешин угуу жана башкалардын пикирин эске алуу;
- оюнда жана биргелешкен ишмердүүлүктө кызматташуу;
- ролдорду бөлүштүрүү жана макулдашуу;
- конфликттик кырдаалдарды тынчтык жолу менен чечүү;
- урмат-сыйды, боорукердикти жана сабырдуулукту көрсөтүү;
- жамааттагы жүрүм-турум жана өз ара аракеттенүү эрежелерин сактоо.

Жогоруда көрсөтүлгөн компетенттүүлүктөрдү калыптандыруу баланын ар түрдүү ишмердүүлүгүнүн жүрүшүндө ишке ашырылат жана тиешелүү педагогикалык шарттарды түзүүнү талап кылат.

## БИЛИМ БЕРҮҮ ПРОЦЕССИ

Мектепке чейинки билим берүүнүн мазмуну мектепке чейинки курактагы баланын жаш өзгөчөлүктөрүнө жана жеке өнүгүү өзгөчөлүктөрүнө ылайык аныкталат жана төмөнкү негизги билим берүү багыттары аркылуу ишке ашырылат: дене өнүгүүсү, социалдык-эмоционалдык өнүгүү, таанып-билүүчүлүк жана когнитивдик өнүгүү, чыгармачылык жана эстетикалык өнүгүү, сабаттуулук жана коммуникация. Ар бир билим берүү багыты балада белгилүү компетенцияларды калыптандырууга багытталат, ал эми алардын күнүмдүк турмушта колдонулушу компетенттүүлүк катары көрүнөт.

Балдарды өнүктүрүү Программасы компетенттүүлүккө багытталган мамилеге негизделет. Бул мамиле баланын өзүнчө билимдерди жана маалыматтарды топтоосуна эмес, алган тажрыйбасын, билимдерин, билгичтиктерин жана көндүмдөрүн ар кандай турмуштук кырдаалдарда – оюнда, баарлашууда, өзүн-өзү тейлөөдө, таанып-билүү жана чыгармачылык ишмердүүлүктө колдоно билүүсүн калыптандырууга багытталган. Тарбиялоо жана окутуу процессинде балада билимдердин, билгичтиктердин, көндүмдөрдүн жана аракеттенүү ыкмаларынын жыйындысы катары компетенциялар калыптанат. Алар кийин компетенттүүлүк – турмушта өз алдынча жана аң-сезимдүү пайдалануу жөндөмү катары көрүнөт.

Билим берүү процессин уюштурууда педагогдорго ар бир баланын жеке өзгөчөлүктөрүн, өнүгүү темпин жана түшүнүү деңгээлин эске алуу сунушталат. Натыйжалуу ыкмалардын бири болуп деңгээлдик тапшырмалар системасын колдонуу эсептелет. Бул система ишмердүүлүктүн акырындык менен татаалдашуусун камсыз кылууга жана мектепке чейинки балдардын жеке өнүгүүсүн колдоого мүмкүндүк берет. Билим берүү натыйжаларын пландаштырууда жана балдардын жетишкендиктерин баалоодо негизги компетенциялардын калыптануунун үч деңгээлине таянуу максатка ылайыктуу: репродуктивдик деңгээл – аракеттерди үлгү же сунушталган алгоритм боюнча аткаруу; продуктивдик деңгээл – өздөштүрүлгөн аракет ыкмаларын жаны кырдаалдарда колдонуу; креативдик деңгээл – кыйла татаал милдеттерди өз алдынча чечүү, демилгелүүлүктү, чыгармачылыкты жана өз аракеттерин жөнөкөй негиздей билүүнү көрсөтүү.

Мектепке чейинки билим берүү уюмундагы билим берүү процесси тарбиялоонун, окутуунун жана баланы өнүктүрүүнүн бир-

диктүү системасы болуп саналат. Ал билим берүүчү, өнүктүрүүчү жана тарбиялоочу милдеттердин биримдигин камсыз кылат. Аны уюштуруу балдардын жаш өзгөчөлүктөрүнө ылайык оюн, таанып-билүү изилдөөчүлүк, коммуникативдик, продуктивдүү, кыймыл-аракеттик жана башка активдүүлүк түрлөрүн камтыйт. Өзгөчө билим берүү муктаждыктары бар балдар үчүн шарт түзүүгө жана алардын билим берүү процессине толук кандуу катышуусун камсыз кылууга өзгөчө көңүл буруу зарыл.

Мектепке чейинки куракта оюн жетектөөчү ишмердүүлүк бойдон калат. Оюн аркылуу бала айлана-чөйрөнү тааныйт, социалдык тажрыйбаны өздөштүрөт, теңтуштары жана чондор менен өз ара аракеттенүүгө үйрөнөт, ой жүгүртүүсүн, сүйлөө жөндөмүн, элестетүүсүн жана эмоционалдык чөйрөсүн өнүктүрөт. Баланын активдүүлүгү, өз алдынча луулугу, демилгелүүлүгү жана жеке өнүгүүсү үчүн шарт түзгөн өнүктүрүүчү предметтик-мейкиндик чөйрөнү түзүү маанилүү. Чөйрө коопсуздук, жеткиликтүүлүк, мазмундук байлык жана вариативдүүлүк талаптарына жооп берүүгө тийиш.

**Мектепке чейинки билим берүүнүн сапатын жогорулатуу максатында заманбап билим берүү технологияларын активдүү пайдалануу сунушталат:**

- Оюн технологиялары баланы өнүктүрүүнүн негизги куралы катары каралышы керек. Өзгөчө көңүл социалдык көндүмдөрдү калыптандыруучу сюжеттик-ролдук оюндарды уюштурууга бурулушу зарыл.
- Изилдөө ишмердүүлүгүнүн технологиялары (STEAM) балдардын таанып-билүү активдүүлүгүн өнүктүрүүгө багытталган. Анда байкоолорду, тажрыйбаларды жана эксперименттерди уюштуруу сунушталат.
- Долбоордук ишмердүүлүк ар кандай билим берүү багыттарын интеграциялоого жана балдардын топто иштөө, пландаштыруу жана өз ишмердүүлүгүнүн жыйынтыктарын көрсөтүү жөндөмдөрүн калыптандырууга мүмкүндүк берет.
- Чыгармачыл ой жүгүртүүнү өнүктүрүү технологиялары (анын ичинде ТРИЗ элементтери) ой жүгүртүүнүн ийкемдүүлүгүн жана стандарттуу эмес чечимдерди табуу жөндөмүн өнүктүрөт.
- Материалды уюштуруунун көрсөтмөлүү ыкмалары (схемалар, пиктограммалар, мнемоблицалар) мазмундун жеткиликтүүлүгүн камсыз кылып, сүйлөө жөндөмүн жана материалды түшүнүүнү өнүктүрүүгө көмөктөшөт.
- Санариптик технологиялар санитардык-гигиеналык талаптарды жана балдардын жаш өзгөчөлүктөрүн сактоо шартында көмөкчү каражат катары колдонулушу мүмкүн.
- Дифференцияланган окутуу технологиялары ар бир баланын жеке мүмкүнчүлүктөрүн эске алып, билим берүү процессине бардык балдардын катышуусун камсыз кылат.
- Инклюзивдик билим берүү практикалары бардык балдардын, анын ичинде өзгөчө билим берүү муктаждыктары бар балдардын биргелешкен ишмердүүлүккө катышуусу үчүн шарт түзүүгө багытталган.

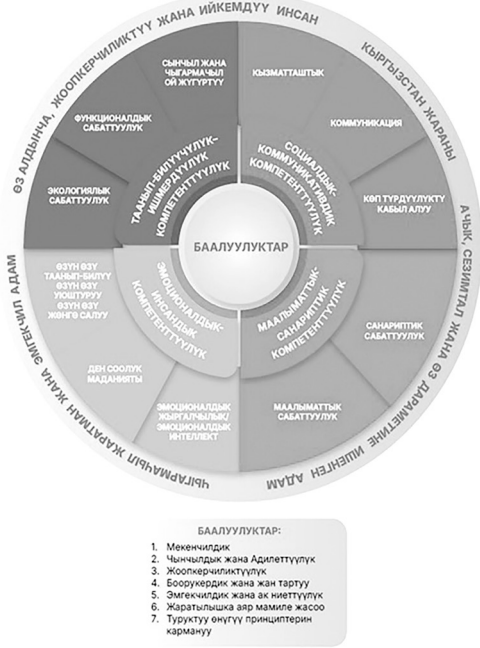
## Август кеңешмелеринде талкуулоо үчүн сунушталган маселелер

2026/2027-окуу жылына даярдыктын алкагында төмөнкү маселелерди кароо сунушталат:

- мектепке чейинки курактагы балдардын негизги компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу;
  - балдардын ишмердүүлүгүн билим берүү процессинин негизи катары уюштуруу;
  - инновациялык технологияларды киргизүү;
  - көп тилдүү сүйлөө чөйрөсүн өнүктүрүү;
  - инклюзивдик билим берүү;
  - өнүктүрүүчү чөйрөнү уюштуруу;
  - балдардын өнүгүүсүнө мониторинг жүргүзүү;
  - үй-бүлө менен өз ара аракеттенүүнү чыңдоо.
- Заманбап мектепке чейинки билим берүү уюму ар бир баланын мүмкүнчүлүктөрүн ачууга шарт түзүлгөн өнүгүү мейкиндиги болууга тийиш.

## Б.АСАНБАЕВА,

**КББАнын мектепке чейинки жана башталгыч мектептик билим берүү лабораториясынын жетектөөчү илимий кызматкери**



# ДЛЯ ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ (ДОО)

В условиях трансформации системы образования Кыргызской Республики и перехода к 12-летней модели обучения дошкольное образование также претерпевает содержательные и организационные изменения. Стратегические ориентиры развития дошкольного образования направлены на обеспечение качества, доступности и равных возможностей для всех детей. Проводимые преобразования ориентированы на формирование ценностных ориентиров и ключевых компетентностей, обеспечивающих успешную социализацию и готовность к дальнейшему обучению на протяжении всей жизни.

**С целью обеспечения единых подходов в системе дошкольного образования, организации образовательного процесса в дошкольных образовательных организациях Кыргызской Республики в последние годы проведено обновление нормативно-правовой и программно-методической базы:**

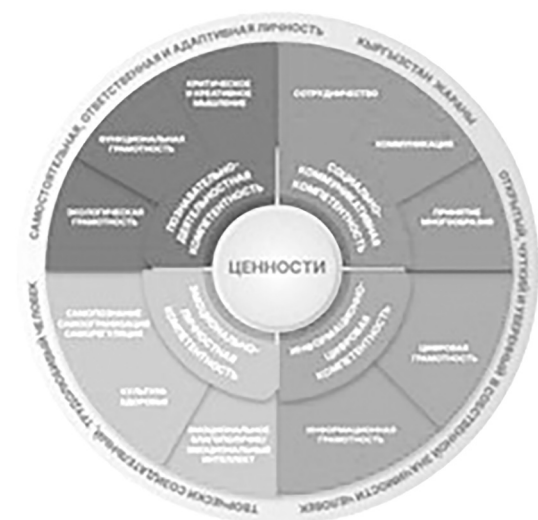
Закон Кыргызской Республики «Об образовании» (№ 179 от 11.08.2023 г.).

Государственный образовательный стандарт Кыргызской Республики «Дошкольное образование и уход за детьми» (№ 257 от 15.05.2025 г.) (далее Госстандарт), в том числе Положение о дошкольных образовательных организациях Кыргызской Республики, Типовой устав дошкольных образовательных организаций Кыргызской Республики, Порядок организации питания детей в дошкольных образовательных организациях Кыргызской Республики.

• Программа развития детей от 1 года до 6 лет (2025 г.) (далее Программа) и других.

В Госстандарте дошкольного образования определены перечень и уровни сформированности ключевых компетентностей, которые имеют множество сфер применения и необходимы каждому ребенку. Также Госстандарт ориентирован на компетентностный, деятельностный и личностно-развивающий подходы и определяет требования к содержанию образования, условиям организации образовательного процесса и результатам развития ребенка. Направлен не на передачу готовых знаний, а на развитие личности ребенка, формирование ключевых компетенций и создание условий для индивидуального развития каждого ребенка.

Рамка ключевых компетентностей дошкольного образования, представленная в Госстандарте, включает составные части компетентностей, которые должны быть сформированы у ребенка на этапе дошкольного образования. Данная рамка является ориентиром для педагогов и родителей.



**Ключевые компетентности ребенка шести лет:**

Эмоционально-личностная компетентность предполагает развитие у ребенка способнос-

ти осознавать и выражать свои эмоции, понимать чувства других людей, регулировать свое поведение и эмоциональное состояние. Важное значение имеет формирование уверенности в себе, эмпатии, эмоциональной устойчивости, навыков самоконтроля, а также заботливого отношения к собственному психологическому и физическому благополучию.

**Ребенок постепенно учится:**

- распознавать и называть свои эмоции;
- понимать эмоциональное состояние других людей;
- проявлять сочувствие, заботу и эмпатию;
- справляться с переживаниями и трудностями;
- контролировать свои эмоциональные реакции;
- сохранять психологическое и физическое благополучие;
- действовать более уверенно и самостоятельно в разных жизненных ситуациях.

Познавательная-деятельностная компетенция характеризуется познавательной активностью ребенка, интересом к исследованию окружающего мира и способностью применять полученные знания в практической деятельности. Она включает развитие самостоятельности, инициативности, элементарного критического мышления, умений анализировать, сравнивать, делать выводы и творчески решать познавательные задачи.

**Ребенок учится:**

- задавать вопросы и проявлять познавательный интерес;
- наблюдать, исследовать и экспериментировать;
- находить простые способы решения задач;
- сравнивать, рассуждать и делать выводы;
- применять знания и опыт в новых ситуациях;
- проявлять инициативу, творчество и самостоятельность в деятельности.

Информационно-цифровая компетенция характеризуется формированием у ребенка первоначального опыта безопасного и осознанного использования цифровых устройств и информационных ресурсов. Она включает развитие интереса к книге и различным источникам информации, освоение элементарных правил поведения в цифровой среде, различение реального и виртуального пространства, а также начальные навыки использования ИКТ в познавательной и исследовательской деятельности.

**Ребенок учится:**

- использовать цифровые устройства с соблюдением правил безопасности;
- понимать простые нормы поведения в цифровой среде;
- различать реальные и виртуальные объекты и ситуации;
- проявлять интерес к книгам, иллюстрациям, познавательной информации;
- искать, воспринимать и обсуждать информацию вместе со взрослыми;
- применять элементарные цифровые средства в игре, обучении и исследовании.

Социально-коммуникативная компетенция характеризуется способностью ребенка эффективно взаимодействовать с окружающими, устанавливать доброжелательные отношения, выражать свои мысли и понимать других людей. Она включает развитие навыков общения, сотрудничества, распределения ролей, конструктивного разрешения конфликтов, уважительного отношения к культурному разнообразию, соблюдения принципов справедливости и го-

товности действовать в интересах коллектива и общества.

**Ребенок учится:**

- общаться и взаимодействовать со сверстниками и взрослыми;
- ясно выражать свои мысли, желания и чувства;
- слушать собеседника и учитывать мнение других;
- сотрудничать в игре и совместной деятельности;
- распределять роли и договариваться;
- разрешать конфликтные ситуации мирным путем;
- проявлять уважение, доброжелательность и толерантность;
- соблюдать правила поведения и взаимодействия в коллективе.

Формирование вышеперечисленных компетентностей осуществляется в процессе разнообразной деятельности ребенка и требует создания соответствующих педагогических условий.

## ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС

Содержание дошкольного образования определяется возрастными и индивидуальными особенностями развития ребенка дошкольного возраста и реализуется через основные образовательные области: физическое, социальное-эмоциональное, познавательное и когнитивное, творческое и эстетическое развитие, грамотность и коммуникацию. Каждая образовательная область направлена на формирование у ребенка определенных компетенций, а их применение в повседневной жизни проявляется как компетентность.

Программа развития детей от одного года до шести лет основывается на компетентностном подходе, ориентированном не на накопление ребенком отдельных знаний и информации, а на формирование способности применять полученный опыт, знания, умения и навыки в различных жизненных ситуациях: в игре, общении, самообслуживании, познавательной и творческой деятельности. В процессе воспитания и обучения у ребенка формируются компетенции как совокупность знаний, умений, навыков и способов действий, которые в дальнейшем проявляются в компетентности – способности самостоятельно и осознанно использовать их в реальной жизни.

При организации образовательного процесса педагогам рекомендуется учитывать индивидуальные особенности, темпы развития и уровень понимания каждого ребенка. Одним из эффективных подходов является использование системы уровней заданий, позволяющей обеспечить постепенное усложнение деятельности и поддержку индивидуального прогресса дошкольников. При планировании образовательных результатов и оценивании достижений детей целесообразно ориентироваться на три уровня сформированности ключевых компетенций: репродуктивный – выполнение действий по образцу или предложенному алгоритму; продуктивный – применение освоенных способов действий в новых ситуациях; креативный – самостоятельное решение более сложных задач, проявление инициативы, творчества и элементарного обоснования своих действий.

Образовательный процесс в дошкольной образовательной организации представляет собой целостную систему воспитания, обучения и развития ребенка, обеспечивающую единство образовательных, развивающих и воспитательных задач. Его организация предусматривает разнообразные виды детской деятельности: игровую, познавательно-исследовательскую, коммуникативную, продуктивную, двигательную и другие виды активности, соответствующие возрастным особенностям детей. Особое внимание следует уделять созданию условий для детей с особыми образо-

вательными потребностями, обеспечивая их включенность в образовательный процесс.

Ведущей деятельностью дошкольного возраста остается игра, через которую ребенок познает окружающий мир, осваивает социальный опыт, учится взаимодействовать со сверстниками и взрослыми, развивает мышление, речь, воображение и эмоциональную сферу. Важное значение имеет создание развивающей предметно-пространственной среды, обеспечивающей условия для активности, самостоятельности, инициативности и индивидуального развития каждого ребенка. Среда должна соответствовать требованиям безопасности, доступности, насыщенности и вариативности.

**В целях повышения качества дошкольного образования рекомендуется активное использование современных образовательных технологий:**

• Игровые технологии должны рассматриваться как основной инструмент развития ребенка. Особое внимание следует уделять организации сюжетно-ролевых игр, способствующих формированию социальных навыков.

• Технологии исследовательской деятельности (STEAM) направлены на развитие познавательной активности. Рекомендуется организовывать наблюдения, опыты, эксперименты, способствующие формированию элементарных представлений об окружающем мире.

• Проектная деятельность позволяет интегрировать различные образовательные области и формировать у детей умение работать в группе, планировать и представлять результаты своей деятельности.

• Технологии развития творческого мышления (включая элементы ТРИЗ) способствуют формированию гибкости мышления, умения находить нестандартные решения.

• Наглядные способы организации материала (схемы, пиктограммы, мнемотаблицы) обеспечивают доступность содержания, способствуют развитию речи и пониманию материала.

• Цифровые технологии могут использоваться как вспомогательное средство при условии соблюдения санитарно-гигиенических требований и возрастных особенностей детей.

• Технологии дифференцированного обучения позволяют учитывать индивидуальные возможности детей, обеспечивая включенность каждого ребенка в образовательный процесс.

• Инклюзивные образовательные практики направлены на создание условий для участия всех детей, включая детей с особыми образовательными потребностями, в совместной деятельности.

**Рекомендуемые вопросы для обсуждения на августовских совещаниях**

**В рамках подготовки к новому 2026/2027 учебному году рекомендуется рассмотреть следующие вопросы:**

- формирование ключевых компетентностей дошкольника;
- организация деятельности детей как основа образовательного процесса;
- внедрение инновационных технологий;
- развитие многоязычной речевой среды;
- инклюзивное образование;
- организация развивающей среды;
- мониторинг развития детей;
- укрепление взаимодействия с семьей.

Современная дошкольная образовательная организация должна стать пространством развития, в котором создаются условия для раскрытия потенциала каждого ребенка.

**Б.АСАНБАЕВА,**  
ведущий научный сотрудник  
лаборатории дошкольного  
и начального школьного  
образования КАО

# КӨРКӨМ ӨНӨР ЖАНА ТЕХНОЛОГИЯ

Коомдун өнүгүүсүнүн азыркы шарттарын-  
да, тез технологиялык прогресс жана глоба-  
лизация мезгилинде окуучулардын теория-  
лык билимдерин гана эмес, практикалык көн-  
дүмдөрүн, чыгармачыл ой жүгүртүүсүн жана  
өз алдынча ишмердүүлүккө болгон жөндөм-  
дүүлүгүн калыптандыруу өзгөчө мааниге ээ  
болууда.

Бул жагынан алганда, «Көркөм өнөр жана  
технология» предмети жалпы билим берүү ту-  
тумунда маанилүү орунду ээлейт, анткени ал  
көркөм-эстетикалык жана эмгек тарбиясын  
айкалыштырып, окуучуларда дүйнөнү бүтүн  
кабыл алууну, эмгекке, маданиятка жана улут-  
тук каада-салттарга болгон урмат-сыйды ка-  
лыптандырат.

**Бул предметти изилдөө балдардын тө-  
мөнкү жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө өбөл-  
гө түзөт:**

- чыгармачыл жана сын көз караш менен  
ой жүгүртүүсүн;
- эстетикалык табитин жана көркөм ка-  
был алуусун;
- ар кандай материалдар жана аспаптар  
менен иштөөнүн практикалык көндүмдөрүн;
- алган билимдерин күнүмдүк жашоодо  
колдонуу жөндөмдүүлүгүн;
- искусство, дизайн жана технология-  
лар менен байланышкан кесиптерге болгон  
кызыгуусун.

Предмет 12 жылдык билим берүү тутуму-  
на өтүү шарттарында өзгөчө мааниге ээ бо-  
лууда, мында заманбап дүйнөдө инсандын  
ийгиликтүү адаптациялануусу үчүн зарыл  
болгон компетенцияларды калыптандырууга  
басым жасалат.

Көркөм чыгармачылыктын жана техно-  
логиянын интеграциясы окуучулардын креа-  
тивдүүлүгүн өнүктүрүүгө гана эмес, ошондой  
эле эмгек маданиятын, долбоордук ишмер-  
дүүлүк көндүмдөрүн, өз алдынчалыкты жана  
өз ишинин натыйжасы үчүн жоопкерчиликти  
калыптандырууга мүмкүндүк берет.

Ошентип, «Көркөм өнөр жана технология»  
предмети окуучунун инсан катары ар тарап-  
туу өнүгүүсүнүн, анын потенциалын ачуунун  
жана келечектеги кесиптик жана социалдык  
ишмердүүлүгүнө даярдоонун маанилүү кура-  
лы катары кызмат кылат.

## ЖАЛПЫ ЖОБОЛОР ЖАНА ОКУТУНУН ӨЗГӨЧӨЛÜКТӨРÜ

Убакыттын талаптарына ылайык, эгерде  
мурда «Көркөм өнөр» жана «Технология»  
предметтери өзүнчө окутулуп келсе, 12 жыл-  
дык билим берүү тутумуна өтүүнүн алкагында  
алар бирдиктүү окуу предметине – «Көр-  
көм өнөр жана технология» болуп интег-  
рацияланган.

2025/2026-окуу жылында предмет  
1–2- жана 5-класстарда окутулган.

2026/2027-окуу жылында окутуу чөй-  
рөсү кеңейет – 3-класс кошулат, бул окуу-  
чулардын компетенцияларынын сабактан  
сабакка өтүүсүн жана ырааттуу өнүгүүсүн  
камсыз кылат.

Мындан тышкары, 8-класстар үчүн  
кесипке чейинки даярдыктын алкагында  
"АРТ өнөркана: көркөм чыгармачылык,  
кол өнөрчүлүк жана музыка" аттуу прог-  
раммада («көркөм-эстетикалык багыт»)  
форматында окутуу каралган, анын жүк-  
төмү: жумасына 2 саат (жылына 68 саат).

Эгерде мурда эмгек ишмердүүлүгүнүн  
негиздери 5-класстан баштап киргизил-  
се, жаңы тутумда окутуу 1-класстан тар-  
та башталат, бул практикалык көндүм-  
дөрдүн жана чыгармачыл ой жүгүртүүнүн  
эрте өнүгүүсүнө шарт түзөт.

### ОКУУ ЖҮКТӨМҮ

#### Базистик окуу планына ылайык:

- 1-класс – жумасына 2 саат (жылы-  
на 64 саат);
- 2-класс – жумасына 2 саат (жылы-  
на 66 саат);

3–6-класстар – жумасына 2 саат (жылы-  
на 68 саат).

### ОКУУ ПРОЦЕССИН ПЛАНДАШТЫРУУГА БОЛГОН МАМИЛЕЛЕР

**Календардык-тематикалык пландоо  
ар бир мугалим тарабынан чыгармачы-  
лык менен жана жоопкерчилик менен,  
төмөнкү факторлорду эске алуу менен  
иштелип чыгышы керек:**

- аймактык табигый жана маданий өз-  
гөчөлүктөр;
- жеткиликтүү жана табигый материал-  
дарды колдонуу;
- окуучулардын кызыкчылыктарын жана  
жөндөмдөрүн эске алуу;
- окуучулардын жаш өзгөчөлүктөрү;
- темалардын жана тапшырмалардын кү-  
нүмдүк жашоо үчүн практикалык мааниси.

Окуу темалары чейректерге бөлүштүрүү  
менен жалпы жылдык теманын негизинде  
түзүлөт.

### КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮК МАМИЛЕ

**Окутуу окуучулардын төмөнкү жөн-  
дөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө багыттал-  
ган компетенттүүлүк мамиленин неги-  
зинде түзүлөт:**

- билимди практикада колдонуу;
- чыгармачыл жана турмуштук милдет-  
терди өз алдынча чечүү;
- калыптануучу көндүмдөрдү реалдуу  
кырдаалдарда колдонуу.

Негизги предметтик компетенциялар

**1. Графикалык жана техникалык са-  
баттуулук**

**Төмөнкү көндүмдөрдү калыптанды-  
руу:**

- сызык, форма, түс, көлөм менен иштөө;
- сүрөттөрдү, чиймелерди жана жөнөкөй  
конструкцияларды аткаруу;
- колдун майда моторикасын жана ты-  
кандыкты өнүктүрүү.

#### 2. Чыгармачылык жөндөмдөр

##### Өнүктүрүү:

- креативдүү ой жүгүртүүнү;
- көркөм жана колдонмо буюмдарды жа-  
ратуу жөндөмдүүлүгүн;
- элдик жана заманбап искусствого бол-  
гон кызыгууну.

**3. Эмгек маданияты жана эстетика-  
лык кабыл алуу**

##### Калыптандыруу:

- эмгекке жана иштин натыйжаларына  
болгон урмат-сыйды;
- ишти пландаштыруу жана уюштуруу  
көндүмдөрүн;

- кесиптердин жана технологиялардын  
ролун түшүнүүнү;
- курчап турган дүйнөгө эстетикалык ма-  
милени.

### ПРЕДМЕТТИН МАЗМУНДУК

#### ЛИНИЯЛАРЫ

**Окутуу бири-бири менен байланыш-  
кан беш багыт боюнча жүргүзүлөт:**

1. Графика (чекит, сызык, так).
  2. Живопись жана дизайн (түс, компо-  
зиция).
  3. Элдик колдонмо өнөрү жана айыл чар-  
ба эмгеги.
  4. Скульптура (форма жана көлөм).
  5. Архитектура жана конструкциялоо.
- Бардык багыттар искусствону жана эмгек-  
ти бирдиктүү тутум катары бүтүн кабыл алуу-  
ну калыптандырууга багытталган.

### ОКУТУУДАГЫ МЕТОДИКАЛЫК МАМИЛЕЛЕР

**1. Искусство менен технологиянын  
интеграциясы**

Окутуу көркөм жана практикалык ишмер-  
дүүлүктү бириктирүү аркылуу түзүлөт: идея-  
дан – натыйжага чейин.

**2. Долбоордук-ишмердүүлүк мамиле  
Ар бир тапшырма кичи-долбоор ка-  
тары каралат:**

- милдетти коюу;
- идеяны издөө;
- материалдарды тандоо;
- ишти аткаруу;
- натыйжаны талдоо.

**3. Заманбап технологияларды колдо-  
нуу**

**Төмөнкүлөрдү колдонуу сунушталат:**

- санариптик ресурстар;
- онлайн-экскурсиялар;
- видеоматериалдар;
- интерактивдүү тапшырмалар.

Экологиялык тарбияга колдонулбаган  
материалдарды экинчи ирээт (кайра иш-  
тетилип) колдонууга өзгөчө көңүл буру-  
лат.

### ОКУУ ЖЕТИШКЕНДИКТЕРИН БААЛОО

**Негизги басым төмөнкүлөргө жасалат:**

- чыгармачылык мамилеге;
- өз алдынчалыкка;
- окуучулардын демилгелүүлүгүнө.

1–3-класстарда баа койбостон баалоо ту-  
туму колдонулат.

**Баалоо формалары:**

- практикалык иштер;
- оозеки жооптор;
- портфолио;
- көргөзмөлөр;
- долбоорлордун бет ачары (презента-  
циясы).

### БИЛИМ БЕРҮҮ ПРОЦЕССИН

#### УЮШТУРУУГА КОЮЛГАН ТАЛАПТАР

**Натыйжалуу окутуу үчүн төмөнкү-  
лөр зарыл:**

- атайын жабдылган кабинеттин болушу;
- материалдар жана аспаптар менен кам-  
сыздоо;

- коопсуздук техникасын сактоо;
- ыңгайлуу жана коопсуз билим берүү  
чөйрөсүн түзүү.

### МОТИВАЦИЯЛООЧУ БИЛИМ БЕРҮҮ ЧӨЙРӨСҮН ТҮЗҮҮ

**Билим берүү чөйрөсү төмөнкүдөй бо-  
лушу керек:**

- коопсуз (физикалык жана психология-  
лык жактан);
  - өнүктүрүүчү;
  - чыгармачылыкка багытталган.
- Төмөнкүлөр сунушталат:**
- экскурсияларды өткөрүү (реалдуу жана  
виртуалдык);
  - көргөзмөлөрдү уюштуруу;
  - конкурстарга катышуу;
  - сабактан тышкаркы ишмердүүлүктү  
өнүктүрүү.

### КОРУТУНДУ

«Көркөм өнөр жана технология» предме-  
ти искусствону, эмгекти жана заманбап тех-  
нологияларды айкалыштыруу менен окуучу-  
нун инсандыгын калыптандыруунун маани-  
лүү куралы болуп саналат.

**Ал төмөнкүлөрдү өнүктүрүүгө өбөл-  
гө түзөт:**

- чыгармачыл ой жүгүртүүнү;
- практикалык көндүмдөрдү;
- эстетикалык табитти;
- маданиятка жана эмгекке болгон ур-  
мат-сыйды.

Бул методикалык сунуштарды ишке ашы-  
руу заманбап билим берүү талаптарына жооп  
берген сапаттуу окутууну камсыз кылууга  
жана окуучулардын ар тараптуу өнүгүүсү үчүн  
шарттарды түзүүгө мүмкүндүк берет.

2026/2027-окуу жылында 12 жылдык би-  
лим берүүдө 5-класстын окуучуларын оку-  
тууга эки класстын (5- жана 6-класстардын)  
окуу материалдарынын негизги бөлүктө-  
рүн бир класста өздөштүрүү сунушталат.  
5–6-класстардын материалдары окуучулар-  
дын курактык өзгөчөлүктөрү эске алынып  
уланмалуу кылдат бириктирилди, 5-клас-  
стын интеграцияланып түзүлгөн программа-  
сы окуучулардын өздөштүрүүсүнө кыйынчы-  
лык туудурбайт. Өткөөл мезгил үчүн 5-клас-  
стын интеграцияланып түзүлгөн программасы  
КББА сайтынан алсаңыздар болот. Калган  
класстар 2026/2027-окуу жылында 11 жыл-  
дык билим берүүнүн эч өзгөрүүсүз мурун тү-  
зүлгөн окуу программанын негизинде билим  
берүүнү улантат.

«Көркөм өнөр жана технология» предме-  
ти баланын инсандык ар тараптуу өнүгүүсүнө  
өбөлгө түзөт: көркөм-эстетикалык табитин,  
эмгек көндүмдөрүн, улуттук маданиятка, жа-  
ратылышка жана эмгекке болгон сый-урмат-  
ты калыптандырат. Тема балдарга чыгарма-  
чылыкка, өз алдынчалуулукка жана кызмат-  
ташууга үйрөтүү менен заманбап дүйнөдө өз  
потенциалын ачууга жана ишке ашырууга жар-  
дам берет. Предметке бөлүнгөн сааттардын  
жүктөмү чектелүү болгондугуна байланыш-  
туу эмгектин тармактары боюнча сунуштал-  
ган темаларда практикалык ишти аткарууда,  
окуучулардын чыгармачылык жөндөмдүүлү-  
гүнө, кызыгуусуна карата вариативдүү тандоо  
мүмкүнчүлүгү берилет. Мектептен алынган  
теориялык билимдер боюнча аткарылуучу  
практикалык иштерди үй шартында, коом-  
дук иштерде өздөштүрүү сунушталат.

«Көркөм өнөр жана технология» предме-  
тинин программалык материалдарын ишке  
ашырууда жаңы методикалык комплекстер  
иштелип чыкканча буга чейин колдонулуп  
келген 2–6-класстар үчүн окуучулардын окуу  
китебин, ошондой эле 1–6-класстар үчүн иш-  
телип чыккан методикалык колдонмолордо-  
гу маалыматтарды талдап, иргеп өзүнөрдөгү  
мүмкүнчүлүктөрдү эске алып колдонуу учур-  
дун талабы болууда. 1-класстан 6-класска че-  
йинки окуучулардын ишмердүүлүгү жана кү-  
түлүүчү натыйжалары билим берүүнүн пред-  
меттик стандартында кенири берилген, ар бир  
сбакта ийгиликке жетүү үчүн натыйжалуу  
колдонуңдар, ишиниздердеги чыгармачы-  
лык ийгиликтерди каалайбыз.

### Д.АКМАТОВ,

**КББАнын мектепке чейинки жана  
башталгыч мектептик билим берүү  
лабораториясынын жетектөөчү  
илимий кызматкери**



# ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ТВОРЧЕСТВО И ТЕХНОЛОГИЯ

## КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД

Обучение строится на основе компетентностного подхода, направленного на развитие у учащихся способности:

- применять знания на практике;
- самостоятельно решать творческие и жизненные задачи;
- использовать полученные навыки в реальных ситуациях.

## ОСНОВНЫЕ ПРЕДМЕТНЫЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ

1. Графическая и техническая грамотность способствует формированию умений:

- работать с линией, формой, со цветом, с объемом;
- выполнять рисунки, чертежи и простые конструкции;
- развивать мелкую моторику и аккуратность.

2. Развитие творческой способности способствует формированию креативного мышления; умению создавать художественные и прикладные изделия; росту интереса к народному и современному искусству.

3. Культура труда и эстетическое восприятие

### Формирование:

- уважения к труду и результатам деятельности;
- навыков планирования и организации работы;
- понимания роли профессий и технологий;
- эстетического отношения к окружающему миру.

## СОДЕРЖАТЕЛЬНЫЕ ЛИНИИ ПРЕДМЕТА

Обучение осуществляется по пяти взаимосвязанным направлениям:

1. Графика (точка, линия, пятно).
2. Живопись и дизайн (цвет, композиция).
3. Декоративно-прикладное искусство и сельскохозяйственный труд.
4. Скульптура (форма и объем).
5. Архитектура и конструирование.

Все направления направлены на формирование целостного восприятия искусства и труда как единой системы.

## МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ОБУЧЕНИИ

1. Интеграция искусства и технологии  
Обучение строится через объединение художественной и практической деятельности: от идеи – к результату.

2. Проектно-деятельностный подход

Каждое задание рассматривается как мини-проект:

- постановка задачи;
- поиск идеи;
- выбор материалов;

- выполнение работы;
  - анализ результата.
3. Использование современных технологий

### Рекомендуется применять:

- цифровые ресурсы;
- онлайн-экскурсии;
- видеоматериалы;
- интерактивные задания.

Особое внимание уделяется экологическому воспитанию и использованию вторичных материалов.

## ОЦЕНИВАНИЕ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ

### Основные акценты:

- творческий подход;
- самостоятельность;
- инициативность учащихся.

В 1–3-х классах используется безотметочное оценивание.

### Формы оценки:

- практические работы;
- устные ответы;
- портфолио;
- выставки;
- презентации проектов.

## ТРЕБОВАНИЯ К ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Для эффективного преподавания необходимо:

- наличие специально оборудованного кабинета;
- обеспечение материалами и инструментами;
- соблюдение техники безопасности;
- создание комфортной и безопасной образовательной среды.

## СОЗДАНИЕ МОТИВИРУЮЩЕЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

Образовательная среда должна быть:

- безопасной (физически и психологически);
- развивающей;
- творчески ориентированной.

### Рекомендации:

- проведение экскурсий (реальных и виртуальных);
- организация выставок;
- участие в конкурсах;
- развитие внеурочной деятельности.

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предмет «Художественное творчество и технология» является важным инструментом формирования личности учащегося, объединяя искусство, труд и современные технологии.

### Он способствует развитию:

- творческого мышления;
- практических навыков;

- эстетического вкуса;
- уважения к культуре и труду.

Реализация данных методических рекомендаций позволит обеспечить качественное обучение, соответствующее современным требованиям образования, и создать условия для всестороннего развития учащихся.

В 2026/2027 учебном году в 12-летней системе образования предлагается для обучения учащихся 5-го класса объединить основное содержание учебных материалов 5-х и 6-х классов и освоить его в одном классе. Учебный материал сформирован с учетом возрастных особенностей учащихся и не вызовет трудностей в освоении интегрированной программы 5-го класса. Для переходного периода интегрированную программу 5-го класса можно получить на сайте КАО. Остальные классы в 2026/2027 учебном году продолжают обучение без изменений по ранее утвержденной учебной программе 11-летней системы образования.

Предмет «Изобразительное искусство и технология» способствует всестороннему развитию личности ребенка: формирует художественно-эстетический вкус, трудовые навыки, уважение к национальной культуре, природе и труду. Темы учат детей творчеству, самостоятельности и сотрудничеству, помогают раскрыть и реализовать свой потенциал в современном мире. В связи с ограниченной учебной нагрузкой по предмету предлагается вариативный выбор тем в практических работах по различным отраслям труда в зависимости от творческих способностей и интересов учащихся. Практические навыки рекомендуется совершенствовать в рамках внеклассных и внешкольных мероприятий.

При реализации программных материалов по предмету «Художественное творчество и технология» до разработки новых методических комплексов рекомендуется использовать учебники для учащихся 2–6-х классов и методические пособия для 1–6-х классов, анализируя и отбирая информацию с учетом ваших возможностей. Деятельность учащихся с 1-го по 6-е классы и ожидаемые результаты подробно изложены в предметном стандарте образования, используйте их эффективно для достижения успеха на каждом уроке. Желаем творческих успехов в вашей работе!

**Д.АКМАТОВ,**  
ведущий научный сотрудник  
лаборатории дошкольного и  
начального школьного образования  
КАО



В современных условиях развития общества, стремительного технологического прогресса и глобализации особое значение приобретает формирование у обучающихся не только теоретических знаний, но и практических навыков, творческого мышления и способности к самостоятельной деятельности.

В этой связи предмет «Художественное творчество и технология» занимает важное место в системе общего образования, поскольку объединяет в себе художественно-эстетическое и трудовое воспитание, формируя у учащихся целостное восприятие мира, уважение к труду, культуре и национальным традициям.

## Изучение данного предмета способствует развитию у детей:

- творческого и критического мышления;
- эстетического вкуса и художественного восприятия;
- практических навыков работы с различными материалами и инструментами;
- способности применять полученные знания в повседневной жизни;
- интереса к профессиям, связанным с искусством, дизайном и технологиями.

Особую значимость предмет приобретает в условиях перехода на 12-летнюю систему образования, где акцент делается на формировании компетенций, необходимых для успешной адаптации личности в современном мире.

Интеграция художественного творчества и технологии позволяет не только развивать у учащихся креативность, но и формировать культуру труда, навыки проектной деятельности, самостоятельность и ответственность за результат своей работы.

Таким образом, предмет «Художественное творчество и технология» выступает как важный инструмент всестороннего развития личности учащегося, раскрытия его потенциала и подготовки к будущей профессиональной и социальной деятельности.

## ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ И ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ

В соответствии с требованиями времени, если ранее предметы «Художественное творчество» и «Технология» преподавались раздельно, то в рамках перехода на 12-летнюю систему образования они интегрированы в единый учебный предмет – «Художественное творчество и технология».

В 2025/2026 учебном году предмет преподавался в 1–2-х классах.

В 2026/2027 учебном году обучение продолжается в 3-м классе, что обеспечивает преемственность и последовательное развитие компетентностей учащихся.

Кроме того, для 8-го класса в рамках предпрофильной подготовки предусмотрена программа "АРТ-мастерская: художественное творчество, ремесло и музыка" («художественно-эстетическое направление») с нагрузкой: 2 часа в неделю (68 часов в год).

Если ранее основы трудовой деятельности вводились с 5-го класса, то в новой системе обучение начинается уже с 1-го класса, что способствует раннему развитию практических навыков и творческого мышления.

## УЧЕБНАЯ НАГРУЗКА

Согласно базисному учебному плану, 1-й класс – 2 часа в неделю (64 часа в год); 2-й класс – 2 часа в неделю (66 часов в год); 3–6-е классы – 2 часа в неделю (68 часов в год).

## ПОДХОДЫ К ПЛАНИРОВАНИЮ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА

Календарно-тематическое планирование должно разрабатываться каждым учителем творчески и ответственно, с учетом следующих факторов:

- региональные природные и культурные особенности;
- использование доступных и природных материалов;
- учет интересов и способностей обучающихся;
- возрастные особенности обучающихся;
- практическая значимость тем и заданий для повседневной жизни.

Учебные темы формируются на основе общей годовой темы с распределением по четвертям.

# ДЕНЕ ТАРБИЯ

12 жылдык мектептик билим берүүнүн мазмуну 2026/2027-окуу жылы 3- жана 8-класстарда улантылат, ага байланыштуу, дене тарбия мугалиминин алдында жаңы окуу программасы ишке ашыруу, регионалдык өзгөчөлүктөрдү, материалдык-техникалык мүмкүнчүлүктөрдү эсепке алуу менен тийиштүү календардык-тематикалык пландарды иштеп чыгуу милдети коюлат. Үлгү катары Кыргыз билим берүү академиясы сунуштаган болжолдуу календардык-тематикалык планды негиз катары (сайтты караңыз) колдонуу сунушталат.

Мазмунду иштеп чыгууда дене тарбия процессинин концептуалдык негиздери өзгөргөнүн, жаңы методологиялык мамилелердин сунушталганын, күтүлүүчү натыйжа катары предметтик компетенттүүлүктөрдү калыптандыруу зарылдыгын жана төмөндөгү жагдайларды эсепке алуу маанилүү экендигин белгилейбиз.

Биринчиден, программадагы мазмун эки бөлүктөн турат: кыймыл-аракетке үйрөтүү жана физикалык сапаттарды өнүктүрүү максаттарын көздөйт, ага тийиштүү каражаттарды жана ыкмаларды колдонууга шарт түзүлөт. Кыймыл-аракетке үйрөтүү 1–3-класстарда негизги гимнастиканын элементтерин жана кыймылдуу оюндардын улуттук түрлөрүн колдонуу (1-чейрек) жана кийинчерээк (2-чейрек) каражаттардын курамын эстафеталар менен кеңейтүү сунушталат. 3- жана 4-чейректерде каражаттарды жана ыкмаларды колдонуу физикалык сапаттарды өнүктүрүү багытын алат.

Ал эми 5–8-класстарда каражаттардын жана ыкмалардын курамы кадыресе кеңейтилет. Бул максатта спорттун жөнөкөйлөтүлгөн түрлөрүн (кээ бир элементтерин) каражат катары колдонуу каралган. Мисалы, 5-класста баскетбол оюнундагы топ менен аткарылуучу кээ бир элементтерди үйрөтүү, интеграцияланган материалда волейбол оюнунун логикасына таянган пионербол оюнун ойготуу киргизилет. Ушундай эле аракет жеңил атлетика спортунун кээ бир элементтерин үйрөтүү менен да коштолот. 7-класстан баштап жогоруда аталган спорттун түрлөрүн дене тарбия процессинин каражаты катары колдонуу жайылтылат.

Экинчиден, дене тарбия процессиндеги максаттык, мазмундук, окутуу ыкмалары/технологиялык жана окуу жетишкендиктерди баалоо деңгээлдериндеги жаңыланууларды жетекчиликке алуу зарыл.

Максаттык деңгээлде окуучунун негизги баалуулуктарга, компетенттүүлүктөргө жана инсан катары калыптанышына басым жасоо сунушталат. Ага байланыштуу ар бир сабактын милдеттерин (билим берүүчүлүк, тарбиялык жана өнүктүрүүчүлүк) так аныктоо маанилүү. Билим берүүчүлүк милдети тийиштүү билимдерге, билгичтиктерге, көндүмдөргө, компетенттүүлүккө жана функционалдык сабаттуулукка ээ кылуу дегенди билдирет. Тарбиялык милдети руханий адеп-ахлактык баалуулуктарга ээ болуп окуучунун инсан катары тарбияланышын туюндурат. Өнүктүрүүчү милдет окуучунун дене тарбияга кызыгуусун, кыймыл-аракет маданиятын, дене бой, физикалык жактан жетилишин жана сергек жашоо образын калыптандырууга арналат.

Методологиялык деңгээлде окуучуга жеке мамиле кылуу, системдүү иш алып баруу, теория менен практиканын айкалышын камсыз кылуу, коопсуздукту, ден соолукту сактоо талаптарын күчөтүү дегенди билдирет. Жеке мамиле кылуу дене тарбия каражаттарын жана ыкмаларын окуучунун жаш курагына, жынысына, даярдык деңгээлине жана мүмкүнчүлүгүнө карата аныктоону талап кылат. Системдүү иш алып баруу программада көрсөтүлгөн мазмунду ырааттуу аткаруу, дене тарбия каражаттарын жана ыкмаларын үзгүлтүксүз колдонуу жана кайталоону талап кылат. Теория менен практиканын айкалышын камсыз кылуу, дене тарбия көнүгүүлөрүн максаттуу үйрөтүү, туура тамактануу, күнүмдүк режимди сактоо, сергек жашоо эрежелерин сактап окуучунун кыймыл-аракет фондун жакшыртуу дегенди билдирет. Коопсуздукту жана ден соолукту сактоо талаптарын аткаруу ар кандай жаракат алуулардын алдын алуу, жардам берүү, коргоо аракеттерин көрүү,

адекваттуу тапшырма берүү, машыгуу режимин сактай билүү багытында уюштурулат. Ал эми оюндарды ойготууда улуттук кыймылдуу оюндарга басым жасалат.

Мазмундук деңгээлде дене тарбия процессин күтүлүүчү натыйжага багыттоо сунушталат. Күтүлүүчү натыйжа катары окуучунун дене тарбиясы, инсан катары калыптанышы жана сергек жашоо компетенттүүлүктөрү таанылат. Дене тарбия компетенттүүлүгү анын кыймыл-аракет маданияты, дене бой жактан жетилиши, физикалык даярдыгы, атайын билимдерге, билгичтиктерге жана көндүмдөргө ээ болушу менен мүнөздөлөт. Окуучунун инсан катары калыптануу компетенттүүлүгү чынчыл жана ак ниет болушуна, башкаларга жан тартуу жана жоопкерчилик менен мамиле кылышына, ар намыстуу болушуна басым жасайт. Сергек жашоо компетенттүүлүгү дене маданиятынын калыптанышы, программада каралган нормаларды жана талаптарды аткарышы, сергек жашоо эрежелерин карманышы менен бааланат. Окуучунун окуу жетишкендиктери критериалдык баалоо процедуралары менен коштолот, бирок 1–3-класстарда баа коюлбайт.



Күтүүчү натыйжалардын курамында окуучулардын теориялык билимдерге ээ болушу каралгандыгына байланыштуу ар бир мазмундук линияларга, каражаттарга жана ыкмаларга карата кыскача маалымат берүү сунушталат. Бул максатта үй тапшырмасын берүү да маанилүү роль ойнойт. Физикалык сапаттарды өрчүтүүдө негизги беш сапатка (күч, ылдамдык, ыкчамдык, чыдамкайлык жана ийилчээктик) басым жасалат.

Программа базалык (48 саат) жана вариативдик (20 саат) бөлүмдөрдөн, жылдык окуу жүктөмү 68 сааттан (1–2-класстарда – 66 саат) турат, дене тарбия сабагы жумасына 2 саат көлөмдө окутулат. Базалык бөлүмдүн мазмуну милдеттүү түрдө аткарылат. Вариативдик бөлүмдүн мазмуну дене тарбия мугалими тарабынан өз алдынча иштелип чыгат. Эреже катары материалдык-техникалык база, региондун өзгөчөлүгү жана окуучулардын кызыгуулары эске алынат. Тийиштүү шарттар орун албаган учурда программанын базалык бөлүмүндөгү мазмунду тереңдетип окутуу сунушталат.

Окутуу ыкмалары/технологиялары деңгээлинде кыймыл-аракетке үйрөтүү жана физикалык сапаттарды өрчүтүү ишмердүүлүгү тийиштүү мыйзам ченемдүүлүктөрдү жана дидактикалык принциптерди жетекчиликке алууну талап кылат. Кыймыл-аракетке үйрөтүү так, түшүнүктүү жана айкын милдеттерди аныктап эреже катары 3 этап менен уюштурулат. Биринчи этапта кыймыл-аракеттин “башталгыч мектебин”, экинчи этапта “жакындатып үйрөтүүчү көнүгүүлөрдү” аткарып кийинки татаал формаларды өздөштүрүүгө умтулуу, ал эми үчүнчү этапта кыймыл-аракетти “өнүккөн деңгээлге жеткирүү” каралат. Үйрөтүү процесси жана ыкмаларды колдо-

нуу кыймылдардын санынан, татаалдыгынан жана аларга мүнөздүү фазалардын орун алышынан көз каранды болоорун эсепке алууну сунуштайбыз. Үйрөтүүдөгү негизги ыкманы туура тандоо маанилүү роль ойнойт. Ага байланыштуу жөнөкөй кыймылдарды бүтүндөй, ал эми татаал кыймылдарды бөлүккө бөлүп үйрөтүү сунуштайбыз.

Дене тарбия сабагы үч (даярдоо, негизги жана жыйынтыктоочу) бөлүктөрдөн турат. Даярдоо бөлүгүндө окуучунун организмин физикалык активдүүлүккө даярдоо орун алат жана негизинен жалпы өнүктүрүүчү жана даярдоочу көнүгүүлөр кеңири колдонулат. Негизги бөлүгүндө жаңы көнүгүүлөрдү үйрөтүү, мурда өздөштүрүлгөн көнүгүүлөрдү кайталоо жана негизги физикалык сапаттарды тарбиялоо орун алат. Жыйынтыктоочу бөлүктө окуучунун физикалык чарчап чаалыгуу, эмоционалдык чыңалуу сезимдерин мурдагы абалга кайрадан келтирүү милдети чечилет.

Сабак өтүүдө 4 топко топтоштурулган ыкмаларды колдонуу сунушталат: 1) үйрөтүү (сөз жана көрсөтүү, практикалык аткаруу, катарлардын алдын алуу, жоюу, жыйынтыкты текшерүү) ыкмалары; 2) дене тарбия (так регламент

менен аткаруу, оюн ойготуу, мелдешүү) ыкмалары; 3) аткаруу (бир мезгилде, топто, жеке, кезек күтүү, биринин артынан экинчиси агылып) ыкмалары; 4) технологиялар (салттуу, өнүктүрүүчү, окуучуга жеке багытталган, дифференцияланган) түрлөрү.

Окуучунун окуу жетишкендиктери сабактын билим берүүчүлүк, тарбиялык жана өнүктүрүүчүлүк милдеттеринин ишке ашыруу деңгээли аныктоо менен коштолот. Билим берүүчүлүк милдеттери окуучунун дене тарбия багытындагы компетенттүүлүгүн мүнөздөйт. Баалоонун предмети катары программада көрсөтүлгөн көнүгүүлөрдү туура, так жана сапаттуу аткаруу таанылат. Жалпы жыйынтык кыймыл-аракеттин курамы, активдүүлүгү, маданияты, теориялык маалыматтарга ээ болушун теориялык текшерүү жана сапаттык мүнөздөмө аркалуу чыгарылат. Тарбиялык милдеттер окуучунун инсан катары калыптанышын мүнөздөйт. Баалоонун предмети катары окуучунун чынчыл жана ак ниет болушу, башка окуучуларга карата жан тартышы, жоопкерчилик менен мамиле кылышы, мелдеш учурунда намыстуу болушу таанылат жана педагогикалык байкоонун негизинде кеп кеңеш берүү менен коштолот. Өнүктүрүүчүлүк милдеттер окуучунун сергек жашоого умтулуусу, дене бой жана физикалык жактан жетилишин мүнөздөйт жана педагогикалык байкоонун, тигирлөөнүн, ченөө ыкмаларынын натыйжалары менен бааланат. Окуучунун эмоционалдык (психологиялык) жана социалдык саламаттыгына байкоо жүргүзүү маанилүү роль ойнойт. Окуучунун өзүн-өзү сезүү абалын, кыйынчылыктарды жеңе билишин, спорттук шаймандарга, тапшырмаларга карата мамилесин, жүрүм-турумун байкоо сунушталат. Баланын жүзүндөгү жылмаюу, те-

рисинин тазалыгы, кыймыл-аракеттин эркиндиги, шайдооттугу, айлана-чөйрөгө карата аяр мамилеси ынанымдуу пикир жаратат. Медициналык карточкадагы жеке маалыматтар окуучунун сергек жашоо образы жөнүндөгү жалпы пикирди бышыктайт. Ар бир алты айда окуучуну медициналык текшерүүдөн өткөрүп туруу, анын жыйынтыгына негиздеп сабакка катышуу укугун узартуу сунушталат.

Окуучунун дене бой жактан жетилишин баалоо максатында дене массасынын индексин (Кетле индекси) аныктоо, дене бой түзүлүшүндө кемчиликтердин орун албашын тактоо жана жалпы физикалык даярдыгын (күч, ылдамдык, ыкчамдык, ийилчээктик жана чыдамкайлык) программада көрсөтүлгөн ченөө тесттерин колдонуу милдеттендирилет.

Баалоо процессинде диагностикалык, формативдик жана суммативдик түрлөрү колдонулат. Диагностикалык баалоо алдын ала баалоо миссиясын аткарат жана предметтик компетенттүүлүктүн баштапкы көрсөткүчтөрүн аныктап, аларды расмий критерийлерге карата салыштырат. Алынган натыйжа жалпыланган сүрөттөмө иретинде таанылып дене тарбия процессинин мазмунуна алымча-кошумчаларды киргизүү менен коштолот. Формативдик баалоо программа сунуштаган мазмунду жеке өздөштүрүү темпин аныктайт жана ийгиликти камсыз кылуу максатында окуучуга жекелештирилген сунуштарды берүү, окуу процессин пландоого тактоолорду, өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү менен коштолот. Суммативдик баалоо учурдагы,

аралык жана жыйынтыктоочу форматтарда жүргүзүлүп, окуучунун жеке даярдык деңгээлин аныктайт. Учурдагы баалоо дене тарбия мугалими, кээде окуучунун өзү тарабынан жүргүзүлөт, программада каралган нормаларды жана талаптарды жетекчиликке алуу менен уюштурулат. Аралык баалоо программада көрсөтүлгөн мазмундук линияны ишке ашкан соң тийиштүү нормаларды жана талаптарды аткаруу менен коштолот. Жыйынтыктоочу баалоо чейректик, жарым жылдык жана окуу жылынын аякташына карата уюштурулат.

Баалоо процесси окуучулардын жеке өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен төмөндөгү тартипте жүргүзүлөт: 1–3-класстарда окуучулар баа коюлбаган баалоо ыкмасы, 4-класстан баштап беш баллдык критериалдык баалоо (нормалар жана талаптар программада көрсөтүлгөн) системасын жана сапаттык сүрөттөөчү ыкманы колдонуу менен коштолот. Окуучунун окуу жетишкендиктерин баалоодо кайтарым байланышты уюштуруу, окуучунун жеке прогрессин аныктоо жана баалоонун ар кандай формаларын (өзүн-өзү, бири-бирин баалоо, портфолио даярдоо, өнүгүү картасын иштеп чыгуу) колдонуу манилүү роль ойнойт. Эреже катары ар бир чейректин жыйынтыгы чыгарылат, 4-класстан баштап окуучулардын жетишкендик табели толтурулат, коштоочу баяндоо даярдалат жана ата-энелерге маалымат берилет.

Укуктук өнүгтө дене тарбия сабагын ресурстук камсыздоо маселеси билим берүү уюмдарынын администрациясына, ал эми шыктандыруучу жана коопсуз билим берүү чөйрөсүн түзүү маселелери – мугалимге жана окуучуга карата расмий иштелип чыккан (предметтик стандартты кара) милдеттер иретинде аныкталганын белгилейбиз.

Жаңы окуу жылдын дагы бир өзгөчөлүгү 10–12-класстардагы профилдик окутуу этабына даярдык 2026/27-окуу жылынан тартып 8-класста профилге чейинки компоненттин алкагында башталат. Бул компонентке жумасына 2 саат (жылына 68 окуу сааты) бөлүнгөн. Ар бир мектеп кадрдык, техникалык жана материалдык мүмкүнчүлүктөрүн, ошондой эле окуучулардын жана ата-энелердин суроо-талаптарын эске алуу менен сунушталган программалардын ичинен өз алдынча тандап, аларды ишке ашырат. Спорттук багытты жүзөгө ашыруу үчүн мектептерге «Тогуз коргоол» жана «Кыргыз күрөш» программалары сунушталган.

**А.АМАМЫТОВ,**  
**КББА, п.и.д., профессор**

# ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА

Содержание 12-летнего школьного образования в 2026/2027 учебном году продолжится в 3-м и 8-м классах, в связи с чем перед учителем физической культуры будет поставлена задача по реализации новой учебной программы, разработке соответствующих календарно-тематических планов с учетом региональных особенностей, материально-технических возможностей. В качестве основы рекомендуется использовать примерный календарно-тематический план, предложенный Кыргызской академией образования (см. сайт kao.kg).

Отмечаем, что при разработке содержания изменились концептуальные основы процесса физического воспитания, предложены новые методологические подходы, возникла необходимость формирования предметных компетенций как ожидаемого результата, поэтому учителю важно учитывать следующие моменты:

Во-первых, содержание программы состоит из двух частей: обучение движениям и развитие физических качеств, что требует применения соответствующих средств и методов. В 1–3-х классах обучение движениям предусматривает использование элементов основной гимнастики и национальных подвижных игр (1-я четверть) и позже (2-я четверть) расширяется за счет включения эстафет. В 3-й и 4-й четвертях использование средств и методов приобретает направленность на развитие физических качеств. А в 5–8-х классах состав средств и методов значительно расширяется. Предусматривается использование в качестве средств упрощенных видов спорта (некоторых их элементов).

Например, в 5-м классе вводится обучение некоторым элементам, которые выполняются с мячом в баскетбольной игре, а в интегрированном материале – игра в пионербол, основанная на логике волейбольной игры. То же самое происходит с обучением некоторых элементов легкой атлетики. Начиная с 7-го класса будет распространено использование вышеуказанных видов спорта как средства процесса физического воспитания.

Во-вторых, необходимо руководствоваться обновлениями на уровне целей, содержания, методов/технологий обучения и оценки успеваемости в процессе физического воспитания. На целевом уровне рекомендуется сосредоточиться на основных ценностях, компетентностях и становлении учащегося как личности. В связи с этим важно четко определить задачи (воспитательные, образовательные и развивающие), решаемые каждым уроком. Необходимо иметь в виду, что образовательная задача означает приобретение соответствующих знаний, умений, навыков, компетентностей и функциональной грамотности. Воспитательная задача подразумевает воспитание ученика как личности с приобретением духовно-нравственных ценностей. Развивающая задача направлена на формирование у ученика интереса к физическому воспитанию, культуры движений, физического развития, физической подготовленности и здорового образа жизни.

На методологическом уровне это означает индивидуальный подход к учащемуся, систематическую работу, обеспечение сочетания теории и практики, усиление требований безопасности, охраны здоровья. Индивидуальный подход требует определения средств и методов физического воспитания в зависимости от возраста, пола, уровня подготовки и способностей учащегося. Систематическая работа требует последовательного выполнения содержания, изложенного в программе, регулярного использования и повторения средств и методов физического воспитания.

Обеспечение сочетания теории и практики означает целенаправленное обучение физическим упражнениям, правильное питание, соблюдение режима дня, улучшение двигательного фона учащегося, соблюдение правил здорового образа жизни. Соблюдение требований безопасности и охраны здоровья организуется в целях предупреждения различных травм, оказания помощи, принятия мер защиты, предоставления адекватных задач, соблюдения режима тренировок. А в играх основное внимание уделяется национальным подвижным играм.

На содержательном уровне рекомендуется сосредоточить процесс физического воспитания на ожидаемом результате – это признание компетенций ученика в области физического воспитания, становления личности и здорового образа жизни. Компетентность в физическом воспитании характеризуется наличием у него двигательной культуры, физического развития, физической подготовленности, специальных знаний, умений и навыков. Компетентность учащегося в формировании личности делает упор на то, чтобы быть честным и добросовестным, относиться к другим с самоотверженностью и ответственностью, быть честным. Компетентность в ведении здорового образа жизни оценивается по формированию физической культуры, соблюдению норм и требований, предусмотренных программой, соблюдению правил здорового образа жизни. Успеваемость учащегося сопровождается процедурами критериальной оценки, но балльная отметка не выставляется в 1–3-х классах.



В связи с тем что в рамках ожидаемых результатов предполагается, что учащиеся будут обладать теоретическими знаниями, рекомендуется дать краткую информацию о каждой линии содержания, средствах и методах. Домашнее задание также играет важную роль в достижении этой цели. При воспитании физических качеств основное внимание уделяется пяти основным качествам (сила, скорость, ловкость, выносливость и гибкость).

Программа состоит из базового (48 часов) и вариативного (20 часов) частей, годовая учебная нагрузка составляет 68 часов (66 часов в 1–2-х классах), уроки физической культуры преподаются в объеме двух часов в неделю. Содержание базовой части является обязательным. Содержание вариативной части разрабатывается учителем физической культуры самостоятельно. Как правило, учитываются материально-техническая база, специфика региона и интересы учащихся. При отсутствии соответствующих условий рекомендуется углубленное обучение содержанию базовой части программы.

На уровне методов/технологий обучения деятельность по обучению движению и развитию физических качеств требует руководствоваться соответствующими закономерностями и дидактическими принципами. Обучение движению организуется, как правило, в 3 этапа, определяя четкие и понятные задачи. На первом этапе рекомендуем делать акцент на формировании так называемой «начальной школы движения», на втором этапе – на овладении более сложными формами движения путем использования «подводящих упражнений», а на третьем этапе – на доведении движения до «продвинутого уровня». Мы рекомендуем учитывать, что процесс обучения

и выбор методов будут зависеть от количества движений, сложности и наличия характерных для них фаз. Правильный выбор основного метода обучения играет важную роль. В связи с этим простые движения рекомендуем обучать целиком, а сложные – по частям.

Урок физического воспитания состоит из трех частей (подготовительной, основной и итоговой). Подготовительная часть включает в себя подготовку организма ученика к физическим нагрузкам, широко используя общеобразовательные и подготовительные упражнения. Основная часть включает в себя обучение новым упражнениям, повторение ранее освоенных упражнений и воспитание основных физических качеств. В заключительной части решается задача восстановления чувств физической усталости и эмоционального напряжения до прежнего состояния.

При проведении урока рекомендуется использовать методы, сгруппированные в 4 группы: 1) методы обучения (словесно-показательные, практическое исполнение, пре-

дупреждение, устранение ошибок, проверка результатов); 2) методы физического воспитания (методы строго-регламентированного упражнения, игровой и соревновательные); 3) методы выполнения (одновременные, групповые, индивидуальные, поочередные, поточные); 4) технологии (традиционные, развивающие, индивидуально ориентированные на учащегося, дифференцированные).

Учебная успеваемость учащегося сопровождается определением уровня реализации образовательных, воспитательных и развивающих задач предмета. Образовательные задачи характеризуют компетентность учащегося в области физической культуры. Предметом оценки признается правильное, точное и качественное выполнение упражнений, указанных в программе. Общий результат оценивается качественной характеристикой уровня формирования общей двигательной активности и культуры ее проявления, а также овладения теоретическими знаниями.

В воспитательные задачи входит становление ученика как личности. В качестве критериев оценки признаются честность и добросовестность ученика, преданность другим ученикам, ответственное отношение, честность во время соревнований. Все эти цели достижимы, если сопровождаются консультированием на основе педагогического наблюдения.

Развивающие задачи характеризуют стремление учащегося к здоровому образу жизни, физическому развитию, физической подготовленности и оцениваются результатами педагогического наблюдения, тестирования, измерительных методов. Важную роль играет наблюдение за эмоциональным (психологическим) и социальным здоровьем учащегося. Рекомендуется наблюдать за состоянием са-

мосознания учащегося, умением справляться с трудностями, отношением к спортивному инвентарю, заданиям, за поведением. Улыбка на лице ребенка, чистота кожи, свобода движений, отзывчивость, чуткое отношение к окружающей среде создают убедительную обратную связь. Личные данные в медицинской карте подтверждают общее мнение учащегося о здоровом образе жизни. Рекомендуется каждые шесть месяцев проводить медицинский осмотр учащегося, чтобы на основании его результатов продлить его право на посещение занятий.

В целях оценки физического развития объяснительными являются определение индекса массы тела (индекса Кетле), уточнение наличия дефектов телосложения и использование тестов общей физической подготовленности (силы, скорости, ловкости, гибкости и выносливости), указанных в программе.

В процессе оценки используются диагностический, формирующий и суммативный виды. Диагностическая оценка выполняет миссию предварительной оценки и определяет исходные показатели предметной компетентности и сравнивает их с формальными критериями. Полученный результат признается в обобщенном описательном порядке и сопровождается внесением дополнений в содержание процесса физического воспитания. Формирующая оценка определяет темп индивидуального усвоения материала, предлагаемого программой, и сопровождается предоставлением учащемуся персонализированных рекомендаций с целью обеспечения успеха, а также внесением уточнений, изменений и дополнений в планирование учебного процесса. Итоговая оценка определяет индивидуальный уровень подготовки учащегося, проводя ее в текущем, промежуточном и итоговом форматах. Текущая оценка проводится учителем физкультуры, а иногда и самим учеником, организованным с учетом норм и требований, предусмотренных программой. Промежуточная оценка сопровождается выполнением соответствующих норм и требований после реализации конкретной содержательной линии, указанной в программе. Итоговая оценка проводится по окончании четверти, полугодия и учебного года.

Процесс оценивания проводится с учетом индивидуальных особенностей учащихся в следующем порядке: в 1–3-х классах используется безотметочный метод описания достигнутой ими успеваемости, с 4-го класса – пятибалльная критериальная система оценивания (нормы и требования указаны в программе) и качественно-описательный метод. Организация обратной связи, определение личного прогресса учащихся и использование различных форм оценки (самооценка, взаимная оценка, подготовка портфолио, разработка карты развития) играют важную роль в отслеживании развития и достижений учащихся. Как правило, подводятся итоги каждого квартала, заполняется табель успеваемости, начиная с 4-го класса, подготавливается сопроводительная характеристика и предоставляется информация родителям.

Отметим, что в правовом плане вопросы ресурсного обеспечения урока физической культуры закреплены за администрацией образовательной организации, а обязанности создания стимулирующей и безопасной образовательной среды – за учителем физической культуры и учеником (см. предметный стандарт).

Подготовка к этапу профильного обучения в 10–12-х классах начинается уже в 2026/27 уч. году в 8-м классе в рамках предпрофильного компонента, на который выделено 2 ч./нед. (68 уч./г.). Каждая школа самостоятельно выбирает и реализует предложенные программы, ориентируясь на кадровые, технические, материальные ресурсы, запросы обучающихся и родителей. Для реализации спортивного направления школам предложены программы «Тогуз коргоол» и «Кыргыз күрөш».

**А.МАМЫТОВ,**  
д. п. н., профессор, КАО

Переход на 12-летнее школьное образование меняет не только продолжительность обучения, учебные планы или содержание отдельных предметов. Одно из наиболее принципиальных изменений связано с тем, что школа должна помочь ребенку постепенно ответить на один из самых сложных вопросов подросткового возраста: что мне интересно, что у меня получается и в каком направлении я хочу двигаться дальше?

Именно эту задачу призвана решать предпрофильная подготовка, которая с 2026/27 учебного года вводится в 8-х классах общеобразовательных организаций Кыргызской Республики. Это первый этап формирования новой системы профильного обучения: в 2027/28 учебном году предпрофильная подготовка будет введена и в 9-х классах, а затем начнется последовательное развертывание академического и профессионально-прикладного профильного обучения в старшей школе. Такой поэтапный механизм закреплен приказом Министерства просвещения Кыргызской Республики № 894/1 от 23 июня 2026 года.

Однако важно с самого начала правильно понять смысл нововведения. Предпрофиль – это не раннее распределение детей по будущим профессиям и не попытка уже в 13–14 лет окончательно решить, кем станет ребенок. Напротив, это создание пространства выбора, в котором ученик получает возможность познакомиться с разными видами деятельности, увидеть собственные сильные стороны, сопоставить интересы с реальными возможностями и только после этого постепенно выстраивать дальнейшую образовательную траекторию.

**Поэтапная модель внедрения профильного обучения в общем образовании (синхронизирована с моделью перехода на 12-летнее школьное образование)**

| Учебный год | 1 этап | 2 этап | 3 этап |
|-------------|--------|--------|--------|
| 2026/2027   | 2      | 3      | 4      |
| 2027/2028   | 3      | 4      | 5      |
| 2028/2029   | 4      | 5      | 6      |
| 2029/2030   | 5      | 6      | 7      |
| 2030/2031   | 6      | 7      | 8      |
| 2031/2032   | 7      | 8      | 9      |
| 2032/2033   | 8      | 9      | 10     |
| 2033/2034   | 9      | 10     | 11     |
| 2034/2035   | 10     | 11     | 12     |
| 2035/2036   | 11     | 12     |        |

|                    |                    |                           |                                   |                                                   |                                                                                                                |                                                                           |
|--------------------|--------------------|---------------------------|-----------------------------------|---------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
| 12-летний стандарт | 11-летний стандарт | интегрированные программы | предпрофильная подготовка 8-9 кл. | апробация профессионально-прикладного направления | академическая профилизация 11-12 кл. (интегр. прогр.) и профессионально-прикладная профилизация (добровольная) | академическая и профессионально-прикладная профилизация (в 10-12 классах) |
|--------------------|--------------------|---------------------------|-----------------------------------|---------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|

### Выбору тоже нужно учиться

В Положении о профильном обучении предпрофильная подготовка определяется как система педагогической, информационной и организационной деятельности, обеспечивающая самоопределение обучающихся при выборе профиля обучения в старших классах. В этом определении ключевое слово – самоопределение.

До сих пор профессиональный выбор школьника нередко происходил по достаточно простой схеме: совет родителей, пример друзей, популярность определенной профессии или результаты по отдельному школьному предмету. Но хороший результат по математике еще не означает, что ребенку обязательно нужно становиться инженером, а любовь к биологии сама по себе не отвечает на вопрос, насколько ему подходит медицинская профессия. Осознанный выбор требует опыта.

Чтобы понять, интересно ли тебе исследование, нужно хотя бы однажды провести собственный эксперимент. Чтобы почувствовать инженерное направление – попробовать сконструировать, смоделировать или решить конкретную техническую задачу. Чтобы заинтересоваться социально-экономической сферой – столкнуться с реальной жизненной ситуацией, связанной с правом, экономикой, обществом. Чтобы увидеть себя в гуманитарной области – научиться работать с текстом, смыслами, аргументами, коммуникацией. Поэтому главный методологический сдвиг предпрофильной подготовки – от рассказа о профессиях к деятельности, от теории к практике, от «узнать» к «попробовать».

Предпрофильная подготовка реализуется в объеме 2 часа в неделю и включает предпрофильные модули, профориентационную работу, карьерную навигацию, мини-практикумы, проектно-исследовательскую деятельность.

Предпрофильная подготовка реализуется за счет часов кружковой работы, организация предпрофильной подготовки включается в функциональные обязанности классных руководителей и других сотрудников общеобразовательной организации.

Диагностика интересов и способностей обучающихся является обязательной составляющей предпрофильной подготовки и реализуется при поддержке социальных педагогов, психологов, с использованием специального диагностического инструментария.

### От теории – к практике

Кыргызская академия образования разработала 15 предпрофильных программ для 8 класса, которые размещены на сайте КАО <https://kao.kg/>, там же – методические рекоменда-

# ПРЕДПРОФИЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ – ШАГ ДО ПРОФИЛЯ: ЧТО ВАЖНО ЗНАТЬ УЧИТЕЛЮ



дации и методические пособия для учителей по реализации программ предпрофильной подготовки. Разрабатывая предпрофильные программы для 8-х классов, Кыргызская академия образования заложила в них выраженную практико-ориентированную направленность.

Речь идет не о введении еще одного академического предмета, который ученик должен будет выучить и затем воспроизвести. Логика предпрофильных программ иная: знания становятся инструментом для действия.

В Положении прямо предусмотрено, что предпрофильная подготовка включает предпрофильные программы, профориентационную работу, мини-практикумы, проектно-исследовательскую деятельность, а также может реализовываться с использованием дистанционных технологий и онлайн-обучения.

### Трансформация учебного процесса: Как проходят занятия



Поэтому на таких занятиях должно становиться больше эксперимента, наблюдения, исследования, моделирования, решения практических кейсов, групповой работы, проектирования, обсуждения реальных жизненных ситуаций. Формула предпрофиля проста: меньше готовых ответов – больше возможности самому познакомиться, исследовать, сделать и понять. Именно через действие ребенок гораздо точнее осознает собственные интересы. Иногда результатом предпрофильной подготовки становится подтверждение первоначального выбора: «Да, это действительно мое». Но не менее важен и другой результат: «Мне казалось, что это интересно, но, попробовав, я понял, что хочу двигаться в другом направлении». И это тоже педагогический успех. Потому что задача предпрофиля – не заставить ребенка выбрать как можно раньше. Задача – снизить цену ошибочного выбора в будущем.

### Профессия должна перестать быть абстракцией

Еще один принципиальный элемент предпрофильных программ – встречи учащихся с профессионалами и представителями различных сфер деятельности.

Для подростка профессия часто существует в виде названия: врач, инженер, программист, архитектор, экономист, дизайнер, эколог. Но за названием остается невидимой сама профессиональная деятельность: чем человек занимается каждый день, какие задачи решает, какие знания ему действительно нужны, какие личностные качества востребованы, что в этой работе сложно, а что приносит удовлетворение.

Живой разговор с человеком профессии способен дать школьнику больше, чем десятки страниц описания специальности.



Профессионал может рассказать не только что он делает, но и как он пришел к этой профессии, какие предметы оказались для него важными, какие ошибки он совершал, чему пришлось учиться дополнительно, какие новые технологии сегодня меняют его сферу.

Еще ценнее, когда встреча превращается не в лекцию, а в небольшую профессиональную пробу: инженер предлагает решить техническую задачу, журналист – подготовить вопросы и провести мини-интервью, эколог – исследовать конкретную проблему территории, предприниматель – рассчитать простой бизнес-кейс, дизайнер – разработать решение для реального объекта.

Так постепенно у подростка складывается не романтизированный образ профессии, а понимание реального содержания труда. КАО рекомендует ознакомить обучающихся с Атласом профессий будущего (например: [https://atlas100.kg/upload/pdf\\_files/atlas\\_30.pdf](https://atlas100.kg/upload/pdf_files/atlas_30.pdf)). Атлас профессий будущего может стать важным инструментом предпрофильной подготовки, поскольку помогает учащимся увидеть, как меняется мир труда и какие новые направления профессиональной деятельности появляются под влиянием технологий, цифровизации, искусственного интеллекта, экологических и социальных изменений.

Для школьника такой атлас важен не столько как перечень «модных профессий», сколько как навигатор возможностей. Он расширяет представления подростка о профессиональном мире, показывает связь между школьными предметами, востребованными компетентностями и будущими сферами деятельности, позволяет задуматься о том, какие знания и навыки необходимо развивать уже сегодня. Работа с Атласом в рамках предпрофильных программ может использоваться для обсуждений, проектов, профессиональных проб и встреч со специалистами.

При этом важно формировать у учащихся понимание, что профессии могут меняться и исчезать, а компетенции остаются основой профессиональной мобильности. Поэтому задача школы – не подготовить ребенка к одной заранее определенной профессии, а научить его ориентироваться в изменяющемся мире труда, осознанно выбирать образовательную траекторию, постоянно учиться и быть готовым осваивать новые виды деятельности.

Таким образом, Атлас профессий будущего помогает перевести вопрос «Кем я хочу стать?» в более современную плоскость: «Что мне интересно, что я умею, какие компетенции

мне нужно развивать и где я смогу применить их в будущем?»

И здесь перед школой открывается большое поле для партнерства с родителями, вузами, колледжами, профессиональными лицами, предприятиями, учреждениями культуры, спорта и дополнительного образования.

#### Не один маршрут для всех

Профильное обучение в новой модели строится на двух больших направлениях – академическом и профессионально-прикладном. Академическое направление ориентировано на углубленное изучение предметов, развитие исследовательских и проектных компетенций и дальнейшее обучение в организациях среднего профессионального и высшего образования. Профессионально-прикладное направление связано с освоением предпрофессиональных и начальных профессиональных навыков.

Для академического направления предусмотрены социально-экономический, гуманитарный, естественно-научный, физико-математический, инженерно-технологический, художественно-эстетический, спортивный и универсальный профили. При этом универсальный профиль специально предусмотрен для школьников, которые еще не определились со своей будущей профессиональной траекторией.

Это очень важная норма, которая означает признание простого педагогического факта: дети взрослеют и определяются в разном темпе. Один подросток уже в восьмом классе проявляет устойчивый интерес к инженерии, другой меняет интересы несколько раз, а третий только начинает понимать собственные способности.

Новая система не должна превращать эту естественную разницу в проблему.

#### Почему программ должно быть много

Для 8-х классов Кыргызской академией образования разработан набор предпрофильных программ по различным направлениям – от социально-экономического и гуманитарного до естественно-научного, инженерно-технологического, художественно-эстетического и спортивного.

Уже сами названия программ показывают изменение подхода: наряду с углубленным изучением предмета появляются такие курсы, как «Физика в экспериментах», «Химия в жизни», «Математика в жизни: как устроен мир», «Инженерные технологии», «Культура экотуризма», «Арт-мастерская: художественное творчество, ремесло и музыка», «Здоровье и жизненные навыки».

И это не просто привлекательные названия. За ними стоит другая педагогическая логика: показать ребенку предмет не только как школьную дисциплину, но и как инструмент понимания мира и основу реальных видов деятельности.

Например, одна и та же физика может восприниматься совершенно по-разному на обычном уроке и в условиях экспериментальной лаборатории. Математика раскрывается иначе, когда с ее помощью ребенок решает задачу, связанную с планированием, моделированием, финансами или устройством окружающего мира. Биология приобретает иной смысл, когда знания применяются к вопросам здоровья человека. Экология становится ближе, когда ученик исследует реальные природные территории и рассматривает перспективы экотуризма.

Именно поэтому предпрофильное обучение способно одновременно выполнять две функции: углублять образовательный интерес и помогать профессиональному самоопределению.

#### Не школа навязывает выбор – ученик выбирает направление

Еще один принципиальный момент касается самой процедуры выбора. Модель профильного обучения школа формирует не произвольно. Положение предусматривает анализ запросов обучающихся и родителей, собственных кадровых и материально-технических возможностей, потенциала сетевого взаимодействия и потребностей рынка труда региона. Решение о модели профильного обучения принимается педагогическим советом с учетом результатов такого анализа и участия родительской общественности.

Следовательно, первым шагом школы должно быть не составление расписания, а изучение обучающегося.

Что интересно обучающимся? Какие направления они хотели бы попробовать? Какие способности проявляются не только в отметках, но и в проектной, творческой, практической деятельности? Какие ожидания существуют у родителей? Какие возможности есть в самой школе и вокруг нее?

Положение закрепляет диагностику интересов и способностей как обязательную составляющую предпрофиль-

ной подготовки и предусматривает участие социальных педагогов, психологов, использование специального диагностического инструментария и профориентационных тестов. Школа также должна обеспечить учащихся и родителей информацией о профильных направлениях, системе профессионального образования региона и перспективных потребностях рынка труда.

Но здесь очень важно не превратить диагностику в очередной экзамен.

Тест не должен говорить ребенку: «ты можешь быть только этим». Его задача – дать дополнительную информацию для размышления, которую необходимо сопоставить с интересами, учебными достижениями, наблюдениями педагогов, мнением семьи и, главное, с собственным опытом подростка.

#### Учителю предстоит новая роль

Предпрофильное обучение меняет и позицию учителя. Учитель здесь уже не только передает содержание программы. Он становится организатором проб, наблюдателем, наставником и навигатором.

Важно замечать не только правильность ответа, но и то, что вызывает у ученика настоящий интерес. Кто стремится экспериментировать? Кто предлагает нестандартные решения? Кто хорошо работает с людьми? Кто умеет аргументировать? Кто проявляет терпение в исследовании? Кто способен собрать команду? Кто любит создавать продукт своими руками?

Иногда именно такие наблюдения дают для будущего выбора гораздо больше информации, чем отметка в журнале.

Поэтому предпрофильные занятия особенно выиграют там, где учитель сознательно создает ситуации деятельности: предлагает проблему без заранее известного решения, организует мини-исследование, приглашает специалиста, проводит экскурсию на предприятие, дает возможность создать собственный проект или продукт.

У ученика должно появиться право сказать:

«Я попробовал. Я понял. Я хочу продолжить» или «Я попробовал и понял, что буду искать другое направление».

Оба ответа одинаково ценны.

#### Школа не обязана делать все одна

Одной из важнейших особенностей новой модели становится сетевое взаимодействие.

Положение предусматривает внутришкольную, сетевую и смешанную формы организации профильного обучения. Школы могут использовать образовательные ресурсы организаций дополнительного, начального, среднего и высшего профессионального образования, а также предприятий. Допускается использование дистанционных ресурсов и потенциала нескольких образовательных организаций.

Для небольшой школы это особенно важно.

Невозможно ожидать, что каждая школа страны будет иметь собственную лабораторию, инженерную мастерскую или специалистов по всем возможным направлениям. Но возможно выстроить сеть возможностей вокруг ребенка.

Один курс может вести школьный учитель, другой – специалист профессионального лицея; отдельный модуль можно провести в вузовской лаборатории, профессиональную пробу – на предприятии, встречу с экспертом – онлайн.

Таким образом, ресурсом для предпрофиля становится не только сама школа, но и образовательная, профессиональная и социальная среда региона.

Именно поэтому в Плане действий по внедрению профильного обучения предусмотрены анализ рынка труда, картирование школ и потенциальных провайдеров профильного обучения, а также развитие взаимодействия с организациями профессионального образования.

#### А что с оценками?

Для учителя закономерно возникает вопрос: как оценивать результаты такой программы?

Но предпрофиль – это не соревнование за право войти в «сильный профиль». Его педагогическая задача – выявление интересов, способностей и образовательных потребностей учащегося.

Поэтому здесь особенно важным становится формативное оценивание: наблюдение, обратная связь, самооценка, портфолио работ, результаты проектов и практических заданий.

Следует оценивать не то, насколько ребенок уже соответствует будущей профессии, а то, насколько он способен проявлять инициативу, применять знания, исследовать, сотрудничать, делать выводы и осмысливать собственный опыт.

Другими словами, в центре находится не вопрос «насколько ты хорош для этого профиля?», а вопрос «что ты узнал о себе, выполняя эту работу?»

#### Родителям тоже предстоит научиться сопровождать выбор

Предпрофильное обучение невозможно без родителей. Но роль семьи также требует некоторого переосмысления. Взрослому естественно хотеть для ребенка успешно будущего. Однако иногда родительское представление о «хорошей профессии» оказывается сильнее интересов самого подростка.

Поэтому школа должна выстраивать с семьей не только информирование, но и культуру сопровождения выбора. Вместо вопроса: «Кем ты будешь?» полезнее спрашивать:

«Что тебе было интересно делать?»

«Какие задачи получались особенно хорошо?»

«Что оказалось неожиданно сложным?»

«Какой вид деятельности ты хотел бы попробовать еще?»

«Каких знаний тебе пока не хватает?»

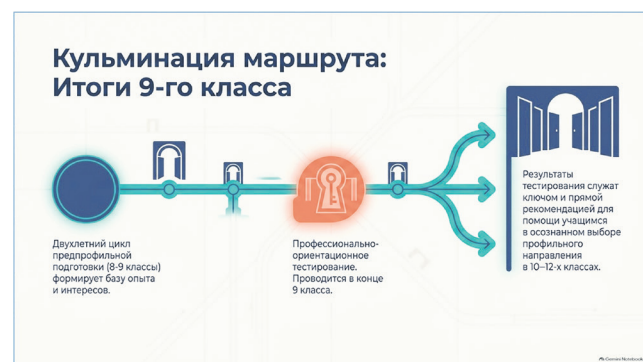
Так профессиональное самоопределение перестает быть одномоментным решением и становится постепенным процессом взросления.

#### Главный результат – осознанное самоопределение обучающихся при выборе профилей

Самое важное – не свести оценку эффективности предпрофильной подготовки к цифре: сколько детей выбрали тот или иной профиль.

Гораздо существеннее другое.

Стал ли ребенок лучше понимать себя?



Увидел ли связь между школьными знаниями и реальной жизнью?

Получил ли опыт деятельности, которой раньше никогда не занимался?

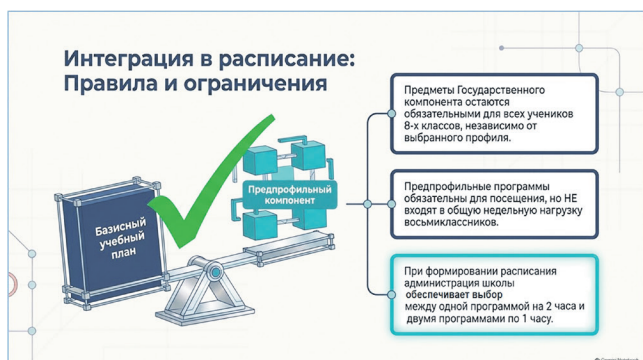
Научился ли сравнивать варианты и аргументировать собственный выбор?

Понял ли, что образовательную траекторию можно не только выбрать, но и при необходимости корректировать?

Положение о профильном обучении прямо связывает эту систему с развитием самоорганизации, планирования, критического мышления, коммуникации, сотрудничества, цифровой и медиаграмотности, ответственности и способности учиться в течение жизни.

Именно поэтому предпрофильная подготовка имеет значение гораздо шире, чем собственно профориентация.

Это подготовка ребенка к осознанному выбору вообще.



#### Не ранняя специализация, а пространство возможностей

Профильная школа начинается не с деления детей на гуманитариев, физиков или будущих инженеров. Она начинается намного раньше – с возможности подростка исследовать собственные интересы.

Поэтому главный вопрос первого года предпрофильной подготовки будет звучать не так: «Сколько профессий мы показали ребенку?» Гораздо важнее спросить: «Сколько возможностей мы дали ему попробовать себя?»

В этом и состоит принципиальная идея новой модели. Предпрофильное обучение должно стать пространством профессиональных и образовательных проб, где теория соединяется с практикой, школьный предмет – с реальной жизнью, а встреча с профессионалом – с личным опытом ребенка.

Если после этого восьмиклассник сможет сказать не просто «я хочу стать...», а «я понимаю, почему мне интересно это направление, что для него необходимо и что я хочу попробовать дальше», значит, предпрофильная подготовка действительно выполняет свою главную задачу.

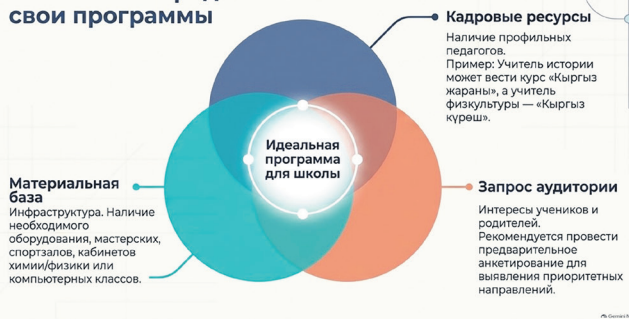
Не выбрать за ребенка его профессиональное будущее, а научить его выбирать свое профессиональное будущее самостоятельно – это главная миссия предпрофильных программ!

Использованные источники: приказ Министерства просвещения Кыргызской Республики № 894/1 от 23.06.2026; Положение о профильном обучении в общеобразовательных организациях Кыргызской Республики; План действий по реализации профильного обучения на 2026–2030 гг.; КАО: матрица предпрофильных программ для 8 класса, 2026 год.

Визуальные материалы к статье созданы с применением генеративных технологий искусственного интеллекта.

**Н.ДЮШЕЕВА,**  
президент КАО, д.п.н., проф.

#### Архитектура выбора: Как школе определить свои программы



# МЕН ЖАНА ДҮЙНӨ

Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдарынын башталгыч класстарынын окуучуларында дүйнөнүн илимий көрүнүшүн, "жаратылыш - адам - коом" системасындагы ар түрдүү жана өзгөрүлмө чөйрөдө алардын жашына ылайыктуу деңгээлде натыйжалуу өз ара аракеттенүүгө даярдыгын өнүктүрүү.

Бул интеграцияланган предмет башталгыч класстын окуучуларына айлана-чөйрөнү ар түрдүү жана системалуу түрдө изилдөө мүмкүнчүлүгүн берет. Бул курс алардын жынысын жана жашын эске алуу менен социалдашууга жана өзүн-өзү аныктоого өбөлгө түзөт. Бул предмет балдардын реалдуу жана виртуалдык дүйнөлөрдү, онлайн жүрүм-турум эрежелерин, жеке гигиена көндүмдөрүн жана дени сак жашоо образын түшүнүүсүн өнүктүрөт. Ошондой эле ал өзүнүн жана башкалардын ден соолугуна жоопкерчиликтүү мамиле кылууну, жөнөкөй, бирок пайдалуу чечимдерди кабыл алуу жөндөмүн жана "жашыл көндүмдөрдүн" негиздерин калыптандырат.

Башталгыч класстын окуучулары өздөрүн жана айлана-чөйрөнү изилдөө менен социалдык жана табигый чөйрө, үйдө, мектепте жана көчөдө аларды курчап турган объектилер жана заттар менен коопсуз өз ара аракеттенүүнү үйрөнүшөт; ошондой эле техникалык түзүлүштөрдү коопсуз колдонууну жана табигый же социалдык жагдайларга байланыштуу өзгөчө кырдаалдарда иш-аракет кылууну үйрөнүшөт.

## Предметтик компетенциялар



### 2026-27-окуу жылында башталгыч класстарда эки предметтик стандарт күчүндө болот:

1-3-класстар (12 жылдык билим берүү) 1-5-класстар үчүн "Мен жана дүйнө" предметтик стандарты, окуу программасы  
3-4-класстар (11 жылдык билим берүү) 1-4-класстар үчүн "Мен жана дүйнө" предметтик стандарты, окуу программасы  
2026-27-окуу жылында башталгыч класстарда эки предметтик стандарттар ишке ашырылат.

#### 1) 3-4 классы (11)

| 1  | Мазмундук багыттар | Тематикалык багыттар                                                                                                                                 | Ресурстар                                                                                                | Жумасына саат саны |
|----|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| 2  | Мен (инсан)        | Өзүн-өзү таануу                                                                                                                                      | Мугалимдин дидактикалык материалы                                                                        |                    |
|    | Коом               | Мен жана менин үй-бүлөм<br>Мен коомдо<br>Адамдардын эмгеги<br>Мен Кыргыз Республикасынын жаранымын<br>Менин үйүм<br>Коомдогу коопсуздук              | «Мекен таануу» ОМКсы<br>IBilim электрондук ресурсу                                                       |                    |
|    |                    | Маалымат агымында<br>Каржы дүйнөсүндө                                                                                                                | Мугалимдин дидактикалык материалы                                                                        |                    |
| 3. | Табият             | Жандуу жана жанысыз табият<br>«Жашыл көндүмдөр» жана коопсуздук<br>Адам — табияттын бир бөлүгү. Сергек жашоо образы<br>Биз дүйнөнү кантип тааныйбыз? | «Мекен таануу» ОМКсы<br>«Коопсуздук сабактары» окуу-методикалык колдонмосу<br>IBilim электрондук ресурсу | 2                  |

#### 2) 1–3-класстар (12 жылдык)

12 жылдык мектептин мазмунунда өзүнчө «Табият таануу» мазмундук багыты бөлүнүп көрсөтүлөт. Анын максаты — билим жана түшүнүк берүү менен катар окуучулардын илимий ой жүгүртүү көндүмдөрүн жана илимий көз караштарын өнүктүрүү

|   | Мазмундук багыттар     | Тематикалык багыттар                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Ресурстар                                                                                                                                                          | Жумасына саат саны                 |
|---|------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
|   | Мен (инсан)            | Өзүн-өзү таануу<br>Мен жана менин убактым<br>Жеке коопсуздук                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Мугалимдин дидактикалык материалы                                                                                                                                  |                                    |
|   | Коом                   | Мен жана менин үй-бүлөм<br>Мен коомдо<br>Адамдардын эмгеги<br>Мен Кыргыз Республикасынын жаранымын<br>Коомдогу коопсуздук                                                                                                                                                                                                                                    | «Мекен таануу» ОМКсы<br>IBilim электрондук ресурсу                                                                                                                 | 1–2-кл. — 4 саат<br>3-кл. — 3 саат |
| 3 | Табият таануу          | Биздин денебиз<br>Дени сак болуу<br>Жандуу жана жанысыз табият<br>Жаныбарлар<br>Өсүмдүктөр<br>Жашоо чөйрөсү<br>Материалдар, заттар, бөлүкчөлөр<br>Жарык жана караңгылык.<br>Көлөкөлөр<br>Электр энергиясы<br>Энергия<br>Күчтөр. Күчтү өлчөө<br>Пайдалуу кендер<br>Таштар. Тоо тектери. Магниттер<br>Үндөр<br>Жер жана космос<br>Биз дүйнөнү кантип тааныйбыз | «Табигый илимдер» ОМКсы<br>1-кл. Автор: Dana Paz<br>2-кл. Автор: Shireen Khanalim<br>3-кл. Авторлор: Bushra Malik, Dr Natasha Mehta, Shireen Khanalim, Dr Teo Tang |                                    |
| 4 | Менин өлкөмдүн табияты | Айлана-чөйрөдөгү жаратылыш дүйнөсү<br>Табияттагы коопсуздук                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | «Мекен таануу» ОМКсы<br>«Коопсуздук сабактары» окуу-методикалык колдонмосу<br>IBilim электрондук ресурсу                                                           |                                    |

1-класста окуу материалын бөлүштүрүүнүн өзгөчөлүктөрү бар. Окуучулардын жаш өзгөчөлүктөрүн (5–6 жаш) эске алуу менен окуу процессине ыңгайлашуу, оюн ишмердүүлүгүнөн окуу ишмердүүлүгүнө акырындык менен өтүү зарыл. Бул мезгилде окуу жана жазууга үйрөтүү башталат. Ошондуктан «Табигый илимдер» окуу китеби менен иштөөнү 3-чейректен баштоо сунушталат. 1–2-окуу чейректеринде социалдык-инсандык багытка басым жасоо керек.

#### 1-класста (12) окуу материалдарынын бөлүштүрүлүшү



1-2-класстарда балдардын мектепке адаптацияланышын, ийгиликтүү социалдашуусун жана сүйлөө өнүгүшүн камсыз кылуу үчүн окуу сааттарынын саны көбөйтүлдү. Ошондой эле ал активдүү жана кызыгууну арттырууга багытталган.

Интеграцияланган предметтин өзгөчөлүгүн жана окуучулардын жаш курагын эске алуу менен, башталгыч класстын мугалимдерине аны 1-4-класстарда окутуу сунушталат. Бул предмет ичиндеги интеграция үчүн гана эмес, ошондой эле математика, окуу жана тил үйрөнүү менен дисциплиналар аралык интеграция үчүн шарттарды түзөт. Бул окуучулардын жаш курагына мүнөздүү психологиялык жана педагогикалык өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен комплекстүү дүйнө таанымын өнүктүрүүгө жардам берет.

#### Артыкчылыктуу педагогикалык технологиялар

- ✓ Оюн технологиялары
- ✓ Окутуунун алдынкы технологиялары
- ✓ Проблемалык окутуу технологиялары
- ✓ Дифференциаланган окутуу
- ✓ STEAM – технологиялары:
  - Сынчыл ой жүгүртүүнү өнүктүрүү технологиясы
  - Изилдөө жана долбоорлоо технологиялары
  - Моделдөө
  - Маалыматтык-коммуникациялык технологиялар



#### Функционалдык сабаттуулукту калыптандыруу

##### Ресурстар

Интеграцияланган предметтин өзгөчөлүгү ар кандай окуу материалдарын, бир нече окуу китептерин же мугалим тандаган окуу-методикалык колдонмолорду пайдаланууну карайт. Окутуу процессинде ар бир окуучуну мектеп окуу китеби менен гана чектелбестен, башка маалымат булактарын жана заманбап маалыматтык каражаттарды колдонууга шыктандыруу зарыл.

##### 1. 1–3-класстар (12 жылдык) үчүн «Табигый илимдер» ОМКсы

1-кл. Автор: Dana Paz  
2-кл. Автор: Shireen Khanalim  
3-кл. Авторлор: Bushra Malik, Dr Natasha Mehta, Shireen Khanalim, Dr Teo Tang

Окуу-методикалык комплекс окуу китебин, жумушчу дептерди жана мугалим үчүн кеңири методикалык сунуштарды камтыйт. Ал «Мен жана дүйнө» предметиндеги «Табият таануу» мазмундук багытынын темаларын камсыз кылат.

##### 2. 1–4-класстар үчүн «Мекен таануу» ОМКсы

Мектептерде колдонулуп жаткан окуу китептери жана жумушчу дептерлер сабактарда пайдаланылышы мүмкүн, анткени алардын мазмуну «Табият» жана «Коом» мазмундук багыттарына ылайык келет жана негизги, предметтик компетенттүүлүктөрдү калыптандырууга көмөк көрсөтөт. Бирок бул материалдарда каржылык сабаттуулук, медиасабаттуулук жана өзүн-өзү таануу боюнча темалар жетишсиз. Ошондуктан бул темаларды ачып берүү үчүн мугалимдер кошумча ресурстарды колдонушу керек. [kitep.edu.kg](http://kitep.edu.kg)

##### 3. IBilim электрондук билим берүү ресурсу.

Бул ресурс «Табият» жана «Коом» мазмундук багыттары боюнча окутууну уюштурууга жардам берет. IBilim

##### 4. «Коопсуздук сабактары» окуу-методикалык колдонмосу.

Бул колдонмодо даяр сабактар камтылган жана экологиялык компетенттүүлүктү, ошондой эле коопсуз жашоо көндүмдөрүн калыптандырууда колдонулушу мүмкүн. Коопсуздук сабактары

##### 5. "Акча алиппеси" Балдардын каржылык сабаттуулугун өнүктүрүү үчүн окуу материалдары, комикстер Финсабат

##### 6. «Каржылык сабаттуулукка алгачкы кадамдар»

Авторлор: С.К. Кадыралиев, Т.А. Матохина. Бул окуу колдонмосу окуучулардын XXI кылымдын универсалдуу көндүмдөрүн, анын ичинде каржылык жана медиасабаттуулукту, ресурстарга жоопкерчиликтүү мамилени жана туруктуу өнүгүү компетенцияларын өнүктүрүүнү колдоого багытталган.

##### 7. «Мен жана дүйнө»

Авторлор: Солошенко О.В., Токтобаева Г.Д. Бул окуу колдонмосу окуу китеби менен жумушчу дептердин функцияларын айкалыштырат. Андагы тапшырмалар окуучуларды активдүү иш-аракетке тартат, жоопторду өз алдынча табууга түрткү берет, талдоо жүргүзүү жана жыйынтык чыгаруу көндүмдөрүн калыптандырат.

О.СОЛОШЕНКО,

№65 орто мектептин директору, Бишкек шаары



# Я И МИР



Целью интегрированного предмета «Я и мир» является формирование у учащихся начальных классов общеобразовательных организаций Кыргызской Республики научной картины мира, готовности эффективно взаимодействовать в многообразной и изменчивой среде в системе «природа – человек – общество» на доступном для их возраста уровне.

Интегрированный предмет обеспечивает младшим школьникам возможность изучения окружающего мира в его многообразии и системности. В процессе изучения предмета создаются условия для социализации и самоидентификации детей с учетом их пола и возраста. В рамках предмета формируются представления детей о реальном и виртуальном мире, о правилах поведения в сети Интернета, навыки личной гигиены, здорового образа жизни, вырабатывается ответственное отношение к своему здоровью и здоровью других людей, умение принимать простые, но ценные для здоровья решения, закладываются основы «зеленых навыков».

Изучая себя и окружающий мир, младшие школьники учатся безопасно взаимодействовать с социальным и природным окружением, предметами и вещами, которые окружают их дома, в школе, на улице; безопасно использовать технические устройства и действовать в условиях чрезвычайных ситуаций, связанных с природными или социальными обстоятельствами.

### Предметные компетентности

1. Социально-личностная компетентность

2. Естественно-научная компетентность

3. Экологическая компетентность

4. Компетентность безопасной жизнедеятельности

В 2026/2027 учебном году в начальных классах будут действовать два предметных стандарта:

1–3 классы (12) Предметный стандарт «Я и мир» и учебная программа для 1–5 классов.

3–4 классы (11) Предметный стандарт «Я и мир» и учебная программа для 1–4 классов.

| 1) 3–4-е классы (11-летнее образование) |                      |                                                                                                              |                                                                                         |                           |
|-----------------------------------------|----------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
| 1                                       | Содержательные линии | Тематические линии                                                                                           | Ресурсы                                                                                 | Количество часов в неделю |
| 2                                       | Я (личность)         | Самопознание                                                                                                 | Дидактический материал учителя                                                          |                           |
|                                         | Общество             | Я и моя семья. Я в обществе. Труд людей. Я гражданин Кыргызской Республики. Мой дом. Безопасность в обществе | УМК «Родиноведение». Эл. ресурс IBilim                                                  |                           |
|                                         |                      | В потоке информации. В мире финансов                                                                         | Дидактический материал учителя                                                          |                           |
| 3.                                      | Природа              | Природа живая и неживая. «Зеленые навыки» и безопасность. Человек – часть природы. ЗОЖ. Как мы познаем мир   | УМК «Родиноведение». Уроки безопасности. Учебно-методическое пособие. Эл. ресурс IBilim | 2                         |

2) 1–3-и классы (12-летнее образование)

В содержании для 12-летней школы выделяется отдельная содержательная линия «Естествознание». Ее цель, помимо приобретения знаний и понимания, – развитие навыков научного мышления и установок у учащихся.

|   | Содержательные линии | Тематические линии                                                                                                                                                                                                                                                                    | Ресурсы                                                                                                                                                          | Количество часов в неделю |
|---|----------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
|   | Я (личность)         | Самопознание. Я и мое время. Личная безопасность                                                                                                                                                                                                                                      | Дидактический материал учителя                                                                                                                                   | 1–2-е кл. – 4 ч.          |
|   | Общество             | Я и моя семья. Я в обществе. Труд людей. Я гражданин Кыргызской Республики. Безопасность в обществе                                                                                                                                                                                   | УМК «Родиноведение». Эл. ресурс IBilim                                                                                                                           | 3-е кл. – 3 ч.            |
|   |                      | В мире финансов. В потоке информации                                                                                                                                                                                                                                                  | Дидактический материал учителя                                                                                                                                   |                           |
| 3 | Естествознание       | Наше тело. Быть здоровым. Природа живая и неживая. Животные. Растения. Среда обитания. Материалы, вещества, чаcтицы. Свет и темнота. Тени. Электричество. Энергия. Силы. Измерение сил. Полезные ископаемые. Камни. Горные породы. Магниты. Звуки. Земля и космос. Как мы познаем мир | УМК «Естественные науки» 1-й кл. Автор: Dana Paz 2-й кл. Автор: Shireen Khanalim 3-й кл. Авторы: Bushra Malik, Dr Natasha Mehta and Shireen Khanalim Dr Teo Tang |                           |
| 4 | Природа моей страны  | Окружающий природный мир. Безопасность в природе                                                                                                                                                                                                                                      | УМК «Родиноведение». Уроки безопасности. Учебно-методическое пособие. Эл. ресурс IBilim                                                                          |                           |

В 1-м классе распределение учебного материала имеет свои особенности. Учитывая возраст учащихся (5–6 лет), необходимы адаптация к учебному процессу, плавный переход от игровой к учебной деятельности. В данный период начинается обучение чтению и письму. Поэтому работу с учебником «Естественные науки» следует начинать с 3-й четверти. В 1–2-х учебных четвертях акцент нужно сделать на социально-личностном направлении.



В 1–2-х классах количество учебных часов увеличено для обеспечения адаптации детей к школе, успешной социализации, развития речи, а также организации активного и вовлеченного обучения.

Учитывая специфику интегрированного предмета и возраста учащихся, его преподавание в 1–4-х классах рекомендуется осуществлять педагогу начальной школы. Это создаст условия не только для внутрипредметной, но и для межп-

### Приоритетные педагогические технологии

- Игровые технологии
- Технология развивающего обучения
- Технологии проблемного обучения
- Дифференцированное обучение

✓ STEAM – технологии

- Технология развития критического мышления
- Технологии исследовательской и проектной деятельности
- Моделирование
- Информационно-коммуникационные технологии и др.

Формирование функциональной грамотности

редметной интеграции с математикой, чтением, обучением языку. Что позволит формировать целостную картину мира у учащихся с учетом возрастных психолого-педагогических особенностей.

**Ресурсы**

Особенность интегрированного предмета предусматривает использование различных учебных материалов, нескольких учебников или учебных пособий по выбору учителя. Во время обучения необходимо мотивировать каждого ученика использовать не только школьный учебник, но и другие источники информации и современные информационные средства.

1. УМК «Естественные науки» для 1–3-х кл. (12).  
1-й кл. Автор: Dana Paz.  
2-й кл. Автор: Shireen Khanalim.  
3-й кл. Авторы: Bushra Malik, Dr Natasha Mehta and Shireen Khanalim Dr Teo Tang.

Учебно-методический комплекс содержит учебник, рабочую тетрадь и подробные методические рекомендации для учителя. Обеспечивает темы содержательной линии «Естествознание» в предмете «Я и мир». URL: <https://kitep.edu.kg/>

2. УМК «Родиноведение» для 1–4-х классов. Используемые в школах учебники и рабочие тетради могут быть использованы на уроках, так как их содержание соответствует содержательным линиям «Природа», «Общество» и способствует формированию ключевых и предметных компетенций. Однако они не содержат материалов по финансовой грамотности, медиаграмотности, вопросы самопознания. Для раскрытия этих тем учителям необходимо использовать дополнительные ресурсы.

3. Ibilim. Электронный образовательный ресурс. URL: <https://ibilim.edu.gov.kg/> Данный ресурс поможет организовать обучение по содержательным линиям «Природа» и «Общество».

4. Уроки безопасности. Учебно-методическое пособие. URL: <https://safe.edu.kg/publications/uroki-bezopasnosti-izd-2-e-dopolnennoe/>

Данное пособие содержит разработанные уроки и может быть использовано для формирования экологической компетентности и компетентности безопасной жизнедеятельности.

5. «Денежная азбука». Обучающие материалы для детей, для развития финансовой грамотности, комиксы. URL: <https://finsabat.kg/education/education-students>

6. «Первые шаги в финансовую грамотность». С.К. Кадыралиев, Т.А. Матохина.

Учебное пособие, призванное поддержать развитие у школьников универсальных навыков XXI века, включая финансовую и медийную грамотность, ответственное отношение к ресурсам и формирование компетенций устойчивого развития.

7. «Я и мир». О.В. Солошенко, Г.Д. Токтобаева. Учебное пособие для учащихся, объединяющее функции учебника и рабочей тетради, задания которой вовлекают в активную деятельность, стимулируют самостоятельно находить ответы, формируют умения анализировать и делать выводы.

О.СОЛОШЕНКО,  
директор ОШ № 65 г. Бишкек



12 жылдык жалпы билим берүү – бул ар бир окуучунун ички потенциалын ачууга багытталган маанилүү процесс. 1–6-класстарда музыка сабагын окутуунун негизги натыйжасы – функционалдык сабаттуулукту калыптандыруу болуп саналат. Мында окуучулардын музыкалык билимдерин, билгичтиктерин жана көндүмдөрүн реалдуу жашоодо колдонуу жөндөмүн өнүктүрүүгө басым жасалат.

Эстетикалык тарбия берүүдө музыка чоң мааниге ээ. Окутуунун принциптери окуучунун инсандыгын ар тараптуу өнүктүрүүгө, анын ички дүйнөсүн жана сулуулукту сезүү жөндөмүн калыптандырууга багытталган.

Музыкалык-эстетикалык билим жана тарбия жашоодон обочолонбостон, аны менен тыгыз байланышта болуп, окуучунун музыкалык искусство боюнча тажрыйбасын байыттышы, сулуулукту кабыл алуусун камсыз кылышы керек. Бул – гармониялуу, сулуулук менен руханий байлык айкалышкан эстетикалык жашоо образына тарбиялоону камтыган максат.

Башталгыч класстарда музыка сабагын окутуунун максаты – окуучулардын улуттук баалуулуктарды, салттуу маданиятты кабыл алуусун, ошондой эле негизги жана предметтик компетенттүүлүктөрүн жана жаш өзгөчөлүктөрүнө ылайык чыгармачылык жөндөмдөрүн калыптандыруу болуп саналат.

**Максатка жетүү үчүн төмөнкү милдеттерди аткаруу зарыл:**

1. Музыкалык билим жана тарбия берүүнүн күтүлүүчү натыйжаларын камсыз кылууга багытталган билимдерди, билгичтиктерди, көндүмдөрдү жана функционалдык сабаттуулукту калыптандыруу.

2. Музыкалык чыгармалардын негизинде окуучулардын жаш өзгөчөлүгүн эске алуу менен улуттук баалуулуктарга, маданиятка жана адеп-ахлакка болгон сый-урматты калыптандыруу, аларды инсан катары тарбиялоо.

3. Улуттук музыкалык искусствонун баалуулугун таанууну, ага болгон кызыгууну, ошондой эле улуттук аң-сезимди, чыгармачыл ой жүгүртүүнү, ыргактык сезимди жана сулуулукту кабыл алууну камтыган музыкалык-эстетикалык маданиятты өнүктүрүү.

**Мугалимдерге бул милдеттерди ишке ашырууга жардам берүүчү төмөнкү маанилүү методдор зарыл:**

- окуучулардын активдүү катышуусун камсыз кылуу;
- иш-аракеттердин ар түрдүүлүгүн, визуалдык жана аудиоматериалдарды колдонуу;
- класста достук маанай түзүү;
- ар бир окуучуга жеке мамиле жасоо;
- чыгармачыл ой жүгүртүүнү өнүктүрүү.

Музыка сабагы – бул жөн гана ырларды кайталоо эмес, бул окуучунун өз алдынча чыгармачылык потенциалын ишке ашы-

# МУЗЫКА

руу мүмкүнчүлүгү. Мугалим окуучуларды обондорду, ыргактарды, ал тургай кичинекей музыкалык окуяларды (сценарийлерди) түзүүгө чакырат. Бул окуучулардын элестетүү жөндөмүн өстүрүп, алардын сезимдерин музыка аркылуу билдирүүгө жардам берет.

1–6-класстардын окуучулары үчүн музыкалык билим жана тарбия берүү жаш өсүү курагына ылайык, алардын практикага багытталган жана жашоо-тиричилик менен байланышкан ишмердүүлүгүн өнүктүрөт. Бул окуучуга билимди жөн гана өздөштүрүүнү эмес, аны чыныгы турмушта натыйжалуу колдонууну үйрөтөт. Мына ушул тажрыйба 12 жылдык билим берүүнүн негизги максаты болгон компетенттүү жана функционалдык сабаттуу инсанды тарбиялоонун өзөгүн түзөт.

Азыркы учурда, баарыбызга маалым болгондой, Кыргыз Республикасынын билим берүү системасы трансформацияланып, 2025/2026-окуу жылында 12 жылдык билим берүү моделине өтүү башталып, 1, 2, 5-жана 7-класстар жаңы программа боюнча билим алуу башталды, калган класстар 11 жылдык билим берүү менен окууну улантууда. 2026/2027-окуу жылында 12 жылдык билим берүүнүн 2-классындагы окуучулар ошол эле системанын 3-классында билим алышат.

**Базистик окуу планы боюнча «Музыка» предметинин сааттык жүктөмдөрү төмөнкүдөй белгиленген:**

- 1-класс: сабактын узактыгы – 35 мүнөт; жумасына – 2 саат, жылына – 64 саат (32 жума);
- 2-класс: сабактын узактыгы – 40 мүнөт; жумасына – 2 саат, жылына – 66 саат (33 жума);
- 3-класс: сабактын узактыгы – 45 мүнөт; жумасына – 2 саат, жылына – 68 саат (34 жума);
- 4-класс: сабактын узактыгы – 45 мүнөт; жумасына – 2 саат, жылына – 68 саат (34 жума);
- 5-класс: сабактын узактыгы – 45 мүнөт; жумасына – 1 саат, жылына – 34 саат (34 жума).

**Башталгыч класстарда музыка сабагынын мазмундук багыттары төмөнкүдөй аныкталган:**

1. Музыкалык тил жана таасирдүү көркөм каражаттар.
2. Практикалык аткарууну жана аткаруучулук көндүмдөрдү өнүктүрүү.
3. Ар кандай ыргактарды, жанрларды, стилдерди жана салттуу маданиятты үйрөнүү.

4. Угуу жөндөмүн жана эстетикалык кабылдоону өнүктүрүү.

**Башталгыч мектептеги музыкалык билим берүүнүн натыйжалары төмөнкү үч предметтик компетенттүүлүк менен такталат:**

1. Аткаруучулук компетенттүүлүк – окуучулардын хордо же жекече ырдаганды, музыкалык аспаптарда ойноону, обонду туура аткарууну, музыкалык коштоо менен текст, монолог же декламация айтууну үйрөнүүсү; музыкалык билимдерге, билгичтиктерге жана көндүмдөргө ээ болуусу.

2. Эмоционалдык-образдуулук компетенттүүлүк – окуучулардын музыка аркылуу өз сезимдерин билдирүүгө жана музыкалык эмоцияларды түшүнүүгө умтулуусу.

3. Музыкалык-эстетикалык компетенттүүлүк – окуучулардын музыкалык сулуулукту сезүү жөндөмүн өстүрүүсү, ар кандай музыкалык формаларды, стилдерди жана чыгармачыл идеяларды баалай алуусу.

**1–6-класстар аралыгында музыкалык билим берүү процессинин натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн окуучулардын музыкалык-эстетикалык даярдык деңгээлин, жалпы окуу жөндөмдөрүн жана көндүмдөрүн эске алуу зарыл. Бул максатта салттуу жана инновациялык окутуу методдорун жана формаларын айкалыштырып колдонуу менен натыйжалуу сабактарды уюштуруу сунушталат. Окуучулардын чыгармачылык жана музыкалык-эстетикалык маданиятын өнүктүрүү үчүн төмөнкү методдорду колдонуу сунушталат:**

- практикалык;
- угуу;
- түшүндүрмө-иллюстрациялык;
- оюн;
- долбоорлоо;
- интегративдик.

Окутуунун бул ар түрдүү методдору окуучулардын жаш өзгөчөлүктөрүн эске алууга, предметке болгон кызыгуусун арттырууга жана предметтик компетенттүүлүктөрдүн комплекстүү өнүгүүсүн камсыз кылууга мүмкүндүк берет. Музыкалык педагогиканын негизги милдети – сабактын максатына, окуучулардын даярдык деңгээлине жана ар бир инсандын жеке өзгөчөлүктөрүнө жараша методдордун оптималдуу айкалышын тандоо болуп саналат.

**Музыка сабагын окутуунун заманбап методикасын жогорулатуу максатында музыка мугалимдерине төмөнкү музыкалык программаларды жана**

**тиркемелерди колдонууну сунуштайбыз:**

- «Computerdik piano» жана «Forte» тиркемелери: окуучуларга компьютердин клавиатурасы аркылуу ар кандай музыкалык аспаптарда (арфа, кларнет, труба, керней, сурнай, барабан, гитара, пианино, синтезатор, коңгумуч ж. б.) обон ойнотуу жөндөмүн калыптандыруу.

- «Cyber Synthesizer» тиркемеси: мугалимдин жетекчилиги астында окуучуларга «Rock» (Рок), «Rock and Roll» (Рок-н-ролл), «Country» (Кантри) стилинде өз алдынча музыкалык композицияларды түзүүгө жардам берүү.

- «History of musical instruments» (Музыкалык аспаптардын тарыхы) жана «Electronic piano» (Электрондук фортепиано) тиркемелери: окуучуларга музыкалык аспаптарды теориялык жактан гана үйрөнбөстөн, аларды виртуалдык түрдө ойноп көрүү мүмкүнчүлүгүн түзүү.

Башталгыч класстарда музыка сабагындагы жетишкендиктерди баалоо – бул окуу материалдарын өздөштүрүү деңгээлин, музыкалык көндүмдөрдүн өнүгүүсүн жана улуттук музыкалык маданияттын калыптанышын аныктоонун системалуу процесси болуп саналат. Баалоо процесси окуучулардын күчтүү жактарын аныктоого, ошондой эле алардын өсүүсүнө жана өнүгүүсүнө муктаж болгон тармактарды тактап, тийиштүү колдоону көрсөтүүгө мүмкүндүк берет.

1–3-класстарда окуучуларга баа белги коюлбастан, сапаттык-сыпаттама баалоо методдору колдонулат. Бул методдор окуучулардын музыкалык билимге болгон ички шыктануусун арттырууга, алардын инсандык сапаттарын өнүктүрүүгө жана жагымдуу чыгармачылык чөйрө түзүүгө шарт түзөт. Мында баалоонун максаты – билимди контролдоо гана эмес, музыкага болгон кызыгууну арттыруу, изденүүчүлүк чыгармачылыкты өстүрүү жана окуу процессине позитивдүү мамиле жаратуу болушу керек.

**Баалоонун критерийлери:**

- аткаруучулук чеберчилик (интонациянын тазалыгы, ыргактын тактыгы);
- нотаны окуй билүү;
- сабакка активдүү катышуу;
- чыгармачылык демилгелер;
- музыканы эмоционалдык кабыл алуу.

**Баалоонун формалары:**

- оозеки сүйлөшүүлөр жана байкоолор;
- окуучулардын портфолиосу;
- өзүн өзү баалоо жана өз ара баалоо;
- жетишкендиктерди объективдүү талдоо үчүн атайын баалоо таблицаларын колдонуу.

Демек, музыкалык билим берүүдө баалоо – ар бир окуучуга жекече мамиле жасоонун, окуунун натыйжалуулугун жогорулатуунун жана предметтик компетенттүүлүктү ар тараптуу өнүктүрүүнүн маанилүү педагогикалык куралы болушу зарыл.

**Августтук кеңешмеде «Музыка» предмети боюнча мугалимдер секциясында талкуулануучу маселелер:**

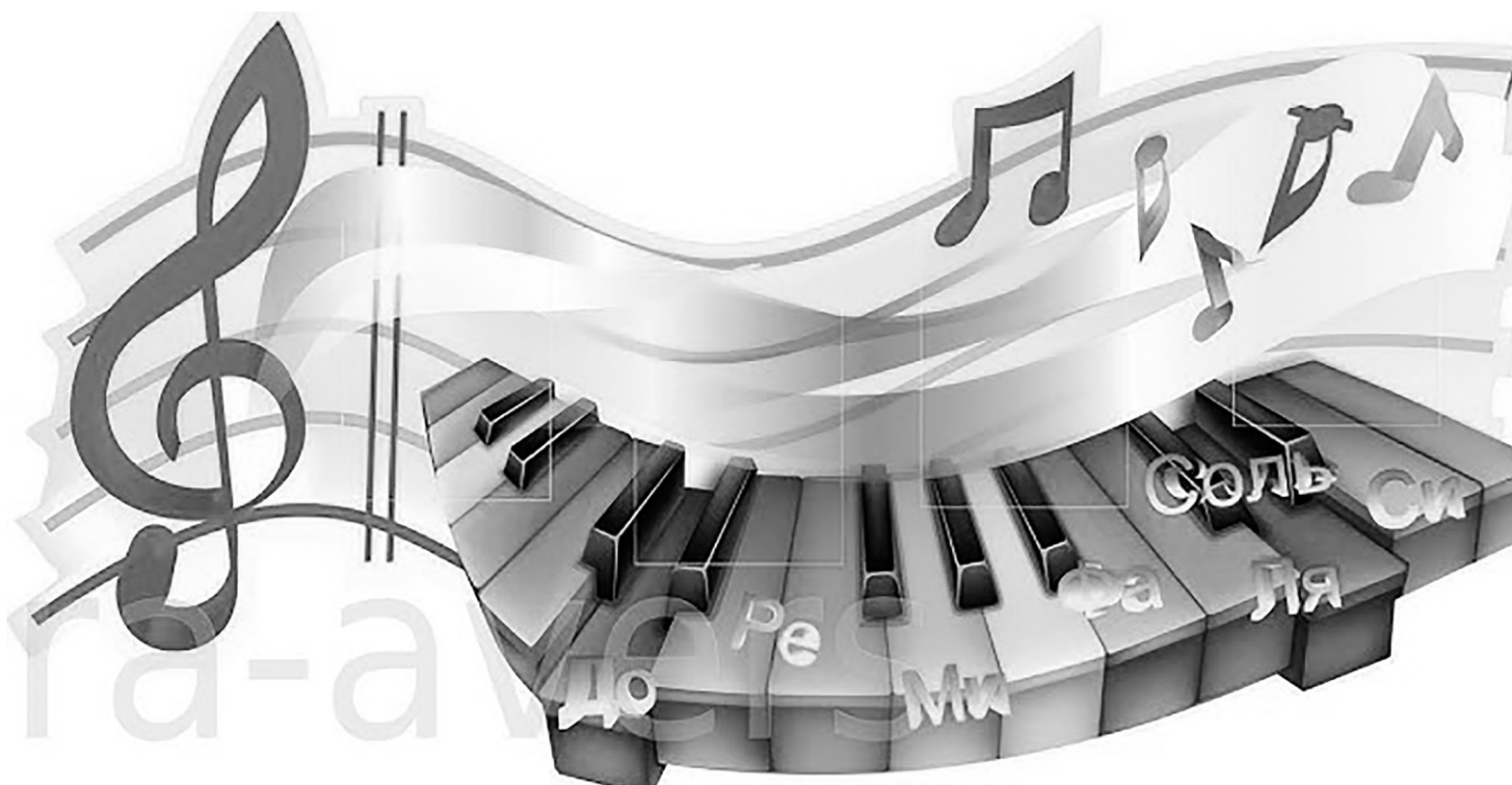
1. «Музыка сабагында музыкалык-компьютердик технологияларды колдонууда мугалимдин ролу» аттуу тегерек стол.

2. «Музыка» предметинин заманбап методикасы: STEAM- жана функционалдык сабаттуулук.

3. «Музыка» предметин окутууда негизги жана предметтик компетенттүүлүктөрдү калыптандыруу.

4. Музыка мугалимдеринин музыкалык-компьютердик технологияларды жана жасалма интелликти (ЖИ) колдонуу аркылуу педагогикалык чеберчилигин жогорулатуу маселелери жана келечеги.

**Ж.ДУЙШЕНАЛИЕВ,**  
КРнын Агартуу министрлигине караштуу педагогикалык кызматкерлердин квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо республикалык институтунун маалыматтык жана Агт-технологиялар кафедрасынын башчысы



# МУЗЫКА

12-летнее общее образование представляет собой важный процесс, направленный на раскрытие внутреннего потенциала каждого ученика. Основным результатом обучения музыке в 1–6-х классах является формирование функциональной грамотности. При этом особое внимание уделяется развитию способности учащихся применять полученные музыкальные знания, умения и навыки в повседневной жизни.

Музыка играет важную роль в эстетическом воспитании подрастающего поколения. Принципы обучения ориентированы на всестороннее развитие личности ученика, формирование его внутреннего мира, эмоциональной культуры и способности воспринимать красоту.

Музыкально-эстетическое образование и воспитание должны быть тесно связаны с реальной жизнью, а не существовать изолированно от нее. Они призваны обогащать жизненный опыт учащихся в сфере музыкального искусства, способствовать развитию эстетического восприятия и формированию духовно богатой личности. Главной целью является воспитание гармоничной личности с развитым эстетическим вкусом, способной ценить красоту, национальные культурные ценности и духовное наследие народа.

Цель обучения музыке в начальных классах заключается в формировании у учащихся уважительного отношения к национальным ценностям и традиционной культуре, а также в развитии ключевых и предметных компетенций, творческих способностей и музыкального мышления с учетом возрастных особенностей детей.

**Для достижения поставленной цели необходимо решить следующие задачи:**

1. Формирование знаний, умений, навыков и функциональной грамотности, обеспечивающих достижение ожидаемых результатов музыкального образования и воспитания.

2. Формирование уважительного отношения к национальным ценностям, культуре и нравственным традициям посредством музыкальных произведений с учетом возрастных особенностей учащихся, а также воспитание гармонично развитой личности.

3. Развитие музыкально-эстетической культуры, включающей осознание ценности национального музыкального искусства, интерес к нему, развитие национального самосознания, творческого мышления, чувства ритма и эстетического восприятия.

**Для эффективной реализации данных задач учителю рекомендуется использовать следующие методы и подходы:**

- обеспечение активного участия учащихся в образовательном процессе;
- применение разнообразных видов деятельности, а также визуальных и аудиоматериалов;
- создание благоприятной и доброжелательной атмосферы в классе;

- осуществление индивидуального подхода к каждому ученику;

- развитие творческого мышления и самостоятельности учащихся.

Урок музыки – это не просто разучивание и повторение песен, а важное пространство для раскрытия творческого потенциала учащихся. Учитель побуждает детей к созданию собственных мелодий, ритмических рисунков и небольших музыкальных композиций или сценических постановок. Такая деятельность способствует развитию воображения, творческого мышления и помогает учащимся выражать свои чувства и эмоции через музыку.

Музыкальное образование и воспитание учащихся 1–6-х классов, организованное с учетом их возрастных особенностей, направлено на развитие практических навыков и формирование жизненно значимого опыта. Это позволяет ученикам не только усваивать знания, но и эффективно применять их в реальных жизненных ситуациях.

Полученный опыт становится основой для формирования компетентной, творческой и функционально грамотной личности, что является одной из ключевых целей 12-летнего образования.

В 2025/2026 учебном году начался переход на 12-летнюю модель образования, при этом 1, 2, 5 и 7-е классы начали обучение по новым программам, а остальные классы продолжили обучение по 11-летней системе. В 2026/2027 учебном году учащиеся, окончившие 2-й класс 12-летней системы, будут обучаться в 3-м классе по этой же системе; учащиеся, окончившие 2-й класс 11-летней системы, в третьем классе продолжают обучение по этой же системе обучения.

**Согласно базисному учебному плану, учебная нагрузка по предмету «Музыка» распределена следующим образом:**

- 1-й класс – продолжительность урока – 35 минут; 2 часа в неделю, 64 часа в год (32 учебные недели);
- 2-й класс – продолжительность урока – 40 минут; 2 часа в неделю, 66 часов в год (33 учебные недели);
- 3-й класс – продолжительность урока – 45 минут; 2 часа в неделю, 68 часов в год (34 учебные недели);
- 4-й класс – продолжительность урока – 45 минут; 2 часа в неделю, 68 часов в год (34 учебные недели);
- 5-й класс – продолжительность урока – 45 минут; 1 час в неделю, 34 часа в год (34 учебные недели).

**Содержательные направления пред-**

**мета «Музыка» в начальных классах определены следующим образом:**

1. Музыкальный язык и средства художественной выразительности.

2. Развитие практических исполнительских умений и навыков.

3. Изучение различных ритмов, жанров, стилей и традиционной музыкальной культуры.

4. Развитие слухового и эстетического восприятия.

**Результаты музыкального образования в начальной школе определяются следующими тремя предметными компетенциями:**

1. Исполнительская компетентность – обучение учащихся пению в хоре или сольно, игре на музыкальных инструментах, правильному исполнению мелодии, произнесению текста, монолога или декламации под музыкальное сопровождение; приобретение музыкальных знаний, умений и навыков.

2. Эмоционально-образная компетентность – стремление учащихся выражать свои чувства через музыку и понимать музыкальные эмоции.

3. Музыкально-эстетическая компетентность – развитие у учащихся способности чувствовать музыкальную красоту, умение оценивать различные музыкальные формы, стили и творческие идеи.

Для повышения эффективности музыкального образования в 1–6-х классах необходимо учитывать уровень музыкально-эстетической подготовки учащихся, а также степень сформированности их общеучебных умений и навыков. В связи с этим рекомендуется организовывать образовательный процесс на основе сочетания традиционных и инновационных методов, форм и технологий обучения.

**В целях развития творческих способностей и музыкально-эстетической культуры учащихся целесообразно использовать следующие методы обучения:**

- практический;
- слушания музыки;
- объяснительно-иллюстративный;
- игровой;
- проектный;
- интегративный.

Разнообразие применяемых методов обучения позволяет учитывать возрастные и индивидуальные особенности учащихся, повышать их интерес к предмету, развивать творческую активность и обеспечивать комплексное формирование предметных компетенций.

Одной из важнейших задач музыкальной педагогики является выбор оптимального со-

четания методов и приемов обучения в зависимости от целей урока, уровня подготовки учащихся и индивидуальных особенностей каждого ребенка.

**В целях совершенствования современных методов преподавания музыки учителям рекомендуется использовать следующие музыкальные программы и приложения:**

- «Computerdik Piano» и «Forte»: способствуют развитию у учащихся навыков исполнения мелодий на различных музыкальных инструментах (арфа, кларнет, труба, валторна, гобой, барабан, гитара, пианино, синтезатор, колокольчики и др.) с использованием компьютерной клавиатуры.

- «Cyber Synthesizer»: помогает ученикам создавать собственные музыкальные композиции в таких стилях, как рок, рок-н-ролл, кантри, под руководством учителя.

- «History of Musical Instruments» (История музыкальных инструментов) и «Electronic Piano» (Электронное фортепиано): предоставляют возможность не только теоретически изучать различные музыкальные инструменты, но и виртуально играть на них.

Оценка успеваемости на уроках музыки в начальных классах – это систематический процесс определения уровня усвоения учебного материала, развития музыкальных навыков и формирования национальной музыкальной культуры. Процесс оценки позволяет выявить сильные стороны каждого ученика, определить направления для дальнейшего роста и развития, а также оказать необходимую поддержку.

В 1–3-х классах учащимся не выставляются отметки в баллах. Вместо этого учителю следует использовать качественные описательные характеристики и методы оценивания, которые способствуют повышению внутренней мотивации учащихся к музыкальному образованию, развивают их личностные качества и создают благоприятную творческую среду. Основная цель оценивания в данном случае – не столько контроль знаний, сколько стимулирование интереса к музыке, поисково-творческой активности и формирование позитивного отношения к учебному процессу и к изучению музыкальной культуры в целом.

**Критерии оценки:**

- исполнительское мастерство (чистота интонации, точность ритма);
- умение читать ноты;
- активное участие в уроке;
- проявление творческих инициатив;
- эмоциональное восприятие музыки.

**Формы оценки:**

- устные беседы и наблюдения;
- портфолио учащихся;
- самооценка и взаимооценка;
- использование специальных оценочных таблиц для объективного анализа достижений.

Таким образом, система оценки в музыкальном образовании должна быть важным педагогическим инструментом для индивидуального подхода к каждому ученику, повышения эффективности обучения и всестороннего развития предметной компетентности.

**Вопросы для обсуждения на секции учителей по предмету «Музыка» на августовском совещании:**

1. **Круглый стол:** «Роль учителя в использовании музыкальных компьютерных технологий на уроках музыки».

2. **Современные методики преподавания предмета «Музыка»:** интеграция STEAM-подхода и развитие функциональной грамотности.

3. Формирование ключевых и предметных компетенций при обучении музыке.

4. Вопросы и перспективы повышения педагогического мастерства учителей музыки с использованием музыкальных компьютерных технологий и искусственного интеллекта (ИИ).

**Ж.ДУЙШЕНАЛИЕВ,**  
заведующий кафедрой  
информационные и АгТ-технологии  
республиканского института  
повышения квалификации и  
переподготовки педагогических  
работников при Министерстве  
просвещения КР



# ТАБИЯТ ТААНУУ

Табигый-илимий билим берүүнү трансформациялоонун концептуалдык негиздери. Кыргыз Республикасынын 12 жылдык жалпы билим берүүгө өтүшүнө байланыштуу масштабдуу модернизация улуттук билим берүү системасынын бүтүндөй түзүмүн камтып, табигый-илимий билим берүү тармагында олуттуу өзгөрүүлөр болду. «Табият таануу» интеграцияланган предметинин мектептик билим берүүнүн башталгыч жана негизги баскычтарына киргизилиши бүтүрүүчүлөрдүн табигый-илимий, экологиялык жана илимий-техникалык компетенттүүлүктөрүнө негизделген экономиканы өнүктүрүү боюнча мамлекеттин стратегиялык муктаждыктары менен шартталган.

Предмет башталгыч мектептеги «Мен жана дүйнө» (1-4-класстар) предмети менен туруктуу уланмалуулукка ээ жана 7-9-класстарда, ошондой эле профилидик деңгээлде (10–12-класстар) табигый илимдерди системалуу үйрөнүүгө даярдоочу негиз болуп саналат.

## Ченемдик-укуктук база

Кыргыз Республикасынын мектептик жалпы билим берүүсүнүн мамлекеттик билим берүү стандарты (Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2025-жылдын 14-мартындагы №131 токтому менен бекитилген) туруктуу өнүгүү үчүн билим берүү (ТӨБ) концепциясын интеграциялайт.

Стандарттын негизги компоненти болуп «жашыл көндүмдөр» — коомдо ресурстарды натыйжалуу пайдаланууну колдоого жана экологиялык коркунучтардын алдын алууга багытталган билимдердин, баалуулук багыттарынын жана жүрүм-турум мамилелеринин дисциплиналар аралык комплекси саналат.

## Окутуунун методологиялык ыкмалары

- ✓ Компетенттүүлүккө негизделген ыкма
- ✓ Ишмердүүлүккө негизделген ыкма
- ✓ Инсанга багытталган ыкма
- ✓ Маалыматтык-санариптик ыкма
- ✓ Интеграциялык ыкма
- ✓ Системалык ыкма

Предметтин мазмуну объекттерди проблемага багытталган негизде изилдөө аркылуу материянын уюшулушунун үч деңгээли — микродүйнө, мезодүйнө жана мегадүйнө — боюнча төмөнкү фундаменталдык категорияларга таянуу менен түзүмдөштүрүлгөн: дене, зат, энергия, талаа, мейкиндик, убакыт, кубулуш, кыймыл, адам жана айлана-чөйрө.

5-класстарда билим берүү процессин уюштуруу (2026/2027-окуу жылы). 2026/2027-окуу жылында окутуунун бирдиктүү траекториясына өтүүгө байланыштуу 5–6-класстардын программалары 5-класстын алкагында интеграцияланат (жумасына 2 саат). Мугалим 2025-жылкы окуу-методикалык комплекстерди (ОМК) колдонот: биринчи жарым жылдыкта — 5-класстын материалдары, экинчи жарым жылдыкта — 6-класстын ОМКсы. Предметти табигый-илимий багыттагы профилидик билими бар адистер гана окутууга тийиш.

## Табият таанууну окутуунун заманбап технологиялары жана инновациялык методикалары

Материалды өздөштүрүүнүн натыйжалуулугун жогорулатуу, санариптик-экологиялык компетенттүүлүктү өнүктүрүү жана окуучуларды илимий-изилдөө ишмердүүлүгүнө терең тартуу максатында төмөнкү алдыңкы билим берүү технологияларын интеграциялоо сунушталат:

**1. STEM-технологиясы.** Табигый илимдерди, технологияларды, инженерияны жана математиканы бириктирүү. Мисалы: сууну тазалоочу чыпканын моделин долбоорлоо же күн мешинин моделин түзүү.

**2. Долбоордук окутуу.** Окуучулар көйгөйдү өз алдынча изилдеп, конкреттүү продукт жаратышат. Мисалдар: «Суунун сапатынын өсүмдүктөрдүн өсүшүнө таасири», «Шаардагы абанын булгануу булактары», «Мектепте энергияны кантип үнөмдөөгө болот?».

**3. Изилдөөчүлүк окутуу.** Окуучулар гипотеза сунуштап, байкоо же эксперимент жүргүзүшөт, натыйжаларды талдап, корутунду чыгарышат.

**4. Проблемалык окутуу.** Мугалим окуучулар чечүүгө тийиш болгон көйгөйлүү кырдаалды түзөт. Мисалы: «Сыртынан таза көрүнгөн сууда балык эмне үчүн өлүп калышы мүмкүн?»

**5. 5E технологиясы. Этаптары:** Engage — кызыктыруу, Explore — изилдөө, Explain — түшүндүрүү, Elaborate — колдонуу, Evaluate — баалоо. Айрыкча 5-класста табият таануу сабактары үчүн ылайыктуу.

**6. Оодарылган класс (Flipped Classroom).** Окуучулар материал менен алдын ала үйдөн таанышып, сабакта эксперимент жүргүзүшөт, талкуулашат жана практикалык тапшырмаларды чечишет.

**7. Санариптик технологиялар жана виртуалдык лабораториялар.** Интерактивдүү презентацияларды, билим берүү платформаларын, виртуалдык эксперименттерди, санариптик микроскопторду, QR-коддорду жана интерактивдүү моделдерди колдонуу.

**8. Оюн технологиялары жана геймификация.** Квесттер, викториналар, илимий оюндар, мелдештер, карточкалар жана интерактивдүү тапшырмалар илимди үйрөнүүнү кызыктуураак кылат.

**9. Сынып ой жүгүртүү технологиясы.** Окуучулар суроо берүүгө, фактыларды салыштырууга, маалыматты талдоого жана өз көз карашын негиздөөгө үйрөнүшөт.

**10. Интеграцияланган окутуу.** Табият таануунун математика, информатика, география, биология, физика жана экология менен байланышы.

## Окутуунун заманбап методдору

- табигый объекттерди жана кубулуштарды байкоо жана сүрөттөө;
- эксперимент жана лабораториялык иш;
- илимий изилдөө методу;
- долбоорлор методу;
- кейс методу — турмуштагы реалдуу кырдаалдарды чечүү;
- проблемалык диалог;
- мээге чабуул;
- жуптарда жана чакан топтордо иштөө;
- дискуссия жана дебаттар;
- «Think–Pair–Share» методу — ойлон, жупта талкуула, класс менен бөлүш;
- «Ой жүгүртүүнүн алты калпагы» методу;
- концептуалдык карталар жана интеллект-карталар;
- табигый процесстерди моделдөө;
- практикалык ишмердүүлүк аркылуу окутуу;
- экскурсиялар жана талаа изилдөөлөрү;
- формативдик баалоо: өзүн-өзү баалоо, өз ара баалоо, рефлексия, текшерүү баракчалары жана «чыгуу билеттери».

## Табият таануу сабагынын төмөнкү модели өзгөчө натыйжалуу:

«Проблемалык кырдаал гипотеза изилдөө/эксперимент натыйжаларды талдоо корутунду практикада колдонуу».

Дал ушундай ыкма 5–6-класстардын окуучуларына фактыларды жөн гана жаттап албастан, табияттын мыйзам ченемдүүлүктөрүн түшүнүүгө, изилдөө жүргүзүүгө, далилдер менен иштөөгө жана билимди чыныгы турмушта колдонууга жардам берет.

## Окуу жүктөмүн сунушталган бөлүштүрүү

### 1-таблица

5-класста «Табият таануу» предметинин инварианттык бөлүгүндөгү сааттардын бөлүштүрүлүшү:

| Предмет       | Класс | 1-жарым жылдык  | 2-жарым жылдык  |
|---------------|-------|-----------------|-----------------|
| Табият таануу | 5     | жумасына 2 саат | жумасына 2 саат |

# ЕСТЕСТВОЗНАНИЕ

В связи с переходом Кыргызской Республики на 12-летнее общее образование масштабная модернизация затронула всю структуру национальной системы обучения, причем существенные изменения произошли в естественно-научной образовательной области. Внедрение интегрированного курса «Естествознание» на начальном и основном уровнях школьного образования обусловлено стратегическими потребностями государства в развитии экономики, базирующейся на естественно-научных, экологических и научно-технических компетентностях выпускников.

Предмет имеет устойчивую преемственность с предметом начальной школы «Я и мир» (1–4-е классы) и служит пропедевтикой системного изучения естественных наук в 7–9-х классах и на профильном уровне (10–12-е классы).

## Нормативно-правовая база

Государственный образовательный стандарт общего образования КР (утвержден Постановлением Кабинета министров КР №131 от 14.03.2025 г.) интегрирует концепцию образования для устойчивого развития (ОУР).

Ключевым конструктом стандарта выступают «зеленые навыки» — междисциплинарный комплекс знаний, ценностных ориентаций и поведенческих установок, направленных на поддержание ресурсоэффективности общества и превенцию экологических угроз.

## Методологические подходы к обучению

- ✓ Компетентностный подход
- ✓ Деятельностный подход
- ✓ Личностно-ориентированный подход
- ✓ Информационно-цифровой подход
- ✓ Интегративный подход
- ✓ Системный подход

Предметное содержание структурировано на основе проблемно-ориентированного изучения объектов через три уровня организации материи - микромир, мезомир, мегамир - с опорой на фундаментальные категории: тело, вещество, энергия, поле, пространство, время, явление, движение, человек и окружающая среда.

Организация образовательного процесса в 5-х классах (2026/2027 учебный год). В 2026/2027 учебном году в связи с переходом на единую траекторию обучения осуществляется интеграция программ 5–6-х классов в рамки 5-го класса (из расчета 2 учебных часа в неделю). Учитель использует учебно-методические комплексы (УМК) 2025 года: в первом полугодии — материалы 5-го класса, во втором полугодии — УМК 6-го класса. Преподавание должно осуществляться исключительно кадрами с профильным естественно-научным образованием.

## Современные технологии и инновационные методики преподавания предмета «Естествознание»

Для повышения эффективности усвоения материала, развития цифровой и экологической компетентностей и вовлечения учащихся в научно-исследовательскую деятельность рекомендуется интеграция следующих передовых образовательных технологий:

**1. STEM-технология.** Объединение естественных наук, технологий, инженерии и математики. Пример: спроектировать модель фильтра для очистки воды или построить модель солнечной печи.

**2. Проектное обучение.** Учащиеся самостоятельно исследуют проблему и создают конкретный продукт.

А.НАСИРОВА (КББА), Л.МАРЧЕНКО (КРСУ)

рост растений», «Источники загрязнения воздуха в городе», «Как экономить энергию в школе».

**3. Исследовательское обучение.** Ученики выдвигают гипотезу, проводят наблюдение или эксперимент, анализируют результаты и делают выводы.

**4. Проблемное обучение.** Учитель создаёт проблемную ситуацию, которую учащиеся должны решить. Например: «Почему рыба может погибнуть в воде, которая выглядит чистой?»

**5. Технология 5E. Этапы:** Engage — заинтересовать, Explore — исследовать, Explain — объяснить, Elaborate — применить, Evaluate — оценить.

Особенно хорошо подходит для уроков естествознания в 5-ом классе

**6. Перевернутый класс (Flipped Classroom).** Учащиеся заранее знакомятся с материалом дома, а на уроке проводят эксперименты, обсуждают и решают практические задачи.

**7. Цифровые технологии и виртуальные лаборатории.** Использование интерактивных презентаций, образовательных платформ, виртуальных экспериментов, цифровых микроскопов, QR-кодов и интерактивных моделей.

**8. Игровые технологии и геймификация.** Квесты, викторины, научные игры, соревнования, карточки и интерактивные задания делают изучение науки более увлекательным.

**9. Технологии критического мышления.** Учащиеся учатся задавать вопросы, сравнивать факты, анализировать информацию и аргументировать свою точку зрения.

**10. Интегрированное обучение.** Связь естествознания с математикой, информатикой, географией, биологией, физикой и экологией.

## Современные методы обучения

- Наблюдение и описание природных объектов и явлений;
- эксперимент и лабораторная работа;
- метод научного исследования;
- метод проектов;
- метод кейсов — решение реальных жизненных ситуаций;
- проблемный диалог;
- мозговой штурм;
- работа в парах и малых группах;
- дискуссия и дебаты;
- метод «Think–Pair–Share» — подумай, обсуди с партнёром, поделись с классом;
- метод «Шесть шляп мышления»;
- концептуальные карты и интеллект-карты;
- моделирование природных процессов;
- обучение через практическую деятельность;
- экскурсии и полевые исследования;
- формативное оценивание: самооценка, взаимооценка, рефлексия, чек-листы и «выходные билеты».

Именно такой подход помогает ученикам 5–6-х классов не просто запоминать факты, а понимать закономерности природы, проводить исследования, работать с доказательствами и применять знания в реальной жизни.

## Распределение учебной нагрузки

### Таблица 1

Распределение часов инвариантной части предмета «Естествознание» в 5-ом классе

| Предмет        | Класс | 1-е полугодие   | 2-е полугодие   |
|----------------|-------|-----------------|-----------------|
| Естествознание | 5     | 2 часа в неделю | 2 часа в неделю |

# АСКЕРГЕ ЧЕЙИНКИ ДАЯРДЫК

## ПРЕДМЕТТИН МАЗМУНУНУН ЖАҢЫЛАНЫШЫ

2026/2027-окуу жылында «Аскерге чейинки даярдык» предметинин мазмуну Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүнүн жаңы Мамлекеттик билим берүү стандартына (Кыргыз Республикасынын Министрлер кабинетинин 2025-жылдын 14-мартындагы №131 токтому) жана 11–12-класстар үчүн жаңыртылган предметтик стандартка, окуу программага ылайык жаңыланды жана ушул документтер колдонулат.

Бул документтердин түзүлүшү, мазмуну жана күтүлүүчү окуу натыйжалары өзгөртүлдү. Негизги максат – окуучуларды мекенчилдик, моралдык жана психологиялык сапаттарды өнүктүрүү, аскердик кызмат жана өзгөчө кырдаалдар үчүн зарыл болгон билимдерди жана практикалык көндүмдөрдү өздөштүрүү аркылуу Кыргыз Республикасынын Куралдуу күчтөрүндө кызмат өтөөгө ар тараптуу даярдоо.

## 2. «АСКЕРГЕ ЧЕЙИНКИ ДАЯРДЫК» ПРЕДМЕТТИН МАЗМУНУ ЖАНА ӨЗГӨЧӨЛҮКТӨРҮ

Бул предметтин өзгөчөлүгү – аскердик даярдыкты мекенчилдик, руханий жана адеп-ахлактык тарбия менен айкалыштыруу. Программа мекенчилдик жана эмоционалдык компетенттүүлүктү, Мекенди сүйүүнү, тартипти, жоопкерчиликти жана эркти өнүктүрөт.

### Негизги максаттары:

Жогорку деңгээлдеги мекенчилдик аңсезимди, Ата-Мекенге берилгендикти жана Ата-Мекендин кызыкчылыктарын коргоого даярдыкты өнүктүрүү.

Окуучулардын адеп-ахлактык жана эрктүү сапаттарын, этикалык мүнөзүн өнүктүрүү.

Аскердик кызмат жана өзгөчө кырдаалдардагы аракеттер үчүн зарыл болгон билимдерди жана көндүмдөрдү өздөштүрүү.

**Жаны актуалдуу темалар (заманбап реалдуулукту эске алуу менен):**

- заманбап гибридик согуштун өзгөчөлүктөрү жана маалымат коопсуздугу;
- учкучсуз учуучу аппараттардын (УУА) негиздери: аларды колдонуу тактикасы жана аларга каршы аракеттенүүнүн негиздери.

### ЗАМАНБАП КОРКУНУЧТАР ЖАНА АГА

#### КАРШЫ ЧАРАЛАР

**А. Гибридик согуш: маңызы жана мүнөздөмөлөрү.**

Гибридик согуш – бул масштабдуу ачык согуштук аракеттерге барбастан, аскердик-саясий максаттарга жетүү стратегиясы. Ал аскердик, дипломатиялык, экономикалык, маалыматтык жана киберметоддорду бириктирет.

Негизги компоненти – маалыматтык-психологиялык таасир (жалган маалымат, үгүттөө, коомдук пикирди манипуляциялоо, социалдык тармактарды жана массалык маалымат каражаттарын пайдалануу).

**Маалыматтык коопсуздук, анын мааниси жана максаттары:**

- жалган маалыматтан жана психологиялык операциялардан коргоо;
- киберчабуулдарга каршы туруу;
- аскерлердин жана коомчулуктун моралдык абалын сактоо;
- критикалык маалыматты коргоо.

**Талаптар:** Маалымат мейкиндигин үзгүлтүксүз көзөмөлдөө, кызматкерлердин критикалык ой жүгүртүүсүн өнүктүрүү, ачык булактар жана байланыш каражаттары менен иштөө эрежелерин сактоо.

**Б. Учкучсуз учуучу аппараттар (УУА). Маңызы:** УУА – алыстан же автономдуу башкарылуучу учактар.

#### Классификациясы:

- салмагы боюнча (өтө жеңил, жеңил, орто, оор);
- учуу аралыгы жана бийиктиги боюнча;
- максаты боюнча: чалгындоо, чабуул, камикадзе (FPV жана ок-дарылуу), жалган буталар жана кайтарым байланыштар.

**Максаттары:** чалгындоо, атууну жөнгө салуу, сокку уруу, радиоэлектрондук күрөш (РЭК), жүк жеткирүү.

Согуштук колдонуунун өзгөчөлүктөрү:

төмөндө учуу, көрүнбөө, арзан баа, массалык өндүрүш, аныктоо жана жок кылуу кыйынчылыгы.

#### Негизги каршы чаралар:

- радиоэлектрондук басуу (башкаруу каналдарын тыгындоо);
- атуу күчү (аткычтар, зениттик-ракета-лык комплекстер, лазерлер);
- жашыруун каражаттар жана инженердик жабдуулар;
- өздүк радиоэлектрондук системалар менен жалган буталарды колдонуу.

## 3. САБАКТАРДЫ УЮШТУРУУ БОЮНЧА МЕТОДИКАЛЫК СУНУШТАР

Натыйжалуу окутуу чыныгы аскердик кызматтын шарттарына максималдуу жакындаштыруу менен теориялык жана практикалык окутуунун айкалышын камтыйт.

#### Сунушталган окутуу ыкмалары:

- а) мугалимдин үлгү көрсөтүүсү, андан кийин топтук машыгуу (окуучулар топторго бөлүнөт);
- б) окутуу карталарын жана так максаттуу көрсөтмөлөрдү колдонуу;
- в) тактикалык кырдаалды моделдөө, графикалык документтерди (диаграмма, символ) түзүү;
- г) практикалык сабактарда ыкмаларды элемент боюнча, андан кийин комплекстүү түрдө практикалоо;
- д) инновациялык ыкмалар: виртуалдык симуляторлор, моделдөө программалары, мультимедиялык материалдар.

#### Өзгөчө көңүл бурулуучу багыттар:

- демилгени, чыгармачылыкты жана стандарттуу эмес ой жүгүртүүнү өнүктүрүү;
- кырдаалга жараша тез чечим кабыл алуу көндүмдөрүн өнүктүрүү;
- курал-жарак жана ок-дарыларды колдонууда коопсуздук чараларын сактоо.

#### Негизги багыттар:

**1. Аскердик кызматтын негиздерин үйрөнүү**

Окуучулардын аскердик кызматтын маңызы жөнүндө түшүнүктөрүн калыптандыруу, анын мамлекеттик кызмат системасындагы орду жана аскер кызматчыларына коюлуучу талаптар:

- аскердик шаарлардын түзүмү менен таанышуу;
- заманбап курал-жарактардын жана аскердик техниканын үлгүлөрүн изилдөө;
- өздүк курамды жайгаштыруу шарттары менен таанышуу;
- ички кызматтын күн тартибин жана элементтерин үйрөнүү (нөөмөттө туруу, тазалыкты жана тартипти сактоо ж. б.).

**2. Аскердик иштердин негиздерин үйрөнүү**

**Заманбап согуштук шарттарда иш-аракет үчүн зарыл болгон билим жана көндүмдөрдү алуу (гибридик согуш, УУА, ок атуу даярдыгы, чөйрө боюнча багыттоо ж. б.):**

- күрөштүн заманбап формалары жана ыкмалары, беттешүүнүн ар кандай түрлөрүндө жоокердин аракеттери;
- заманбап гибридик согуштун өзгөчөлүктөрү жана маалымат коопсуздугу;
- учкучсуз учуучу аппараттардын (УУА) негиздери: аларды колдонуу тактикасы жана аларга каршы аракеттенүүнүн негиздери;
- ок атуу даярдыгы, сабак учурунда тааныш эмес бута чөйрөсүн түзүү сунушталат. Ар кандай сценарийлерде буталарды өз алдынча аныктоону жана атуу боюнча машыгууларды үйрөтүү. Кыргыз Республикасынын Куралдуу күчтөрүнүн «Атуу курсуна» ылайык практикалык машыгуулардын жана атуу көнүгүүлөрүнүн көлөмүн көбөйтүү;
- чөйрө боюнча багыттоо (анын ичинде картасыз) жана азимут боюнча кыймылдын жолдору.

**3. Медициналык билимдердин негиздерин өздөштүрүү**

**Биринчи жардам көрсөтүү көндүмдөрүн өнүктүрүү менен өзгөчө кырдаалдарда жана күжүрмөн даярдыкта медициналык сабаттуулук:**

- жаракаттарда жана кырсыктарда биринчи медициналык жардам көрсөтүү тартиби-



нин жана ыкмаларынын негиздери;

- радиациялык зыян, термикалык жана химиялык күйүк, күчтүү уулуу заттар менен уулануу учурундагы аракеттер;
- жугуштуу ооруларды изилдөө, алардын алдын алуу жана аларга каршы күрөшүү;
- медициналык мекемелерде, талаа шарттарында жабыркагандарга жана оорулууларга кам көрүү көндүмдөрү.

**4. Жарандык коргонуунун негиздерин өздөштүрүү**

**Окуучуларды аскердик абалдагы жана заманбап куралды колдонуу коркунуч астында иш-аракеттерге даярдоо:**

- заманбап кыйратуучу каражаттар жана коргонуу курулмалары;
- жеке коргонуу каражаттары;
- аскердик абал киргизилген учурда калкты эскертүү, эвакуациялоо жана аракеттенүү тартиби;
- билим берүү уюмунун жарандык коргонуу планынын алкагында окуучулардын аракеттери.

**5. Жашоо-турмуш коопсуздугунун негиздери**

**Ар кандай мүнөздөгү өзгөчө кырдаалдарда адамдын өмүрүн жана ден соолугун коргоо боюнча компетенцияларды өнүктүрүү:**

- жаратылыш жана техногендик өзгөчө кырдаалдардын алдын алуу жана кесепеттерин жоюу;
- кырсыктар жана кырсыктар болгон учурда калктын аракеттери (жер титирөө, жер көчкү, сел, өрт, теракт ж. б.).

#### Дифференциацияланган мамиле:

- балдар – терең аскердик даярдык;
- кыздар – медициналык базалык билим жана алгачкы жардамга басым.

Көзөмөл: Окуу жылынын аягында жыйынтыктоочу сабактар (теория + нормативдер) өткөрүлөт.

## 4. ЖЫЙЫНТЫКТАР ЖАНА НЕГИЗГИ АРТЫКЧЫЛЫКТАР

Аскерге чейинки даярдыктын сапатын жогорулатуу – Кыргызстандын улуттук коопсуздугун жана мамлекеттүүлүгүн чындоого кошкон маанилүү салым.

#### Окутуунун негизги баалуулугу:

- мазмунду жана методологияны аскердик кызматтын чыныгы шарттарына мүмкүн болушунча жакындатуу (жөнөкөйлүк менен жеңилдик каралбашы керек);
- окуучулардын маалымдуулугун, активдүүлүгүн жана мотивациясын жогорулатуу;
- билимдин ырааттуулугун, тактыгын, усулдарын жана туруктуулугун камсыз кылуу;
- жеке жана командалык мамилелерди сактоо;
- курал-жарактын коопсуздугу эрежелерине өзгөчө көңүл буруу;

- учкучсуз учуучу аппараттарды жана заманбап согуштук тактиканы камтыган практикалык окутууга басым жасоо.

Сабактын заманбап мазмуну, квалификациялуу кадрлары жана зарыл жабдууларын толук камсыз кылуу менен, Кыргызстан жоопкерчиликти, мекенчил жана аскердик даяр жаш муунду тарбиялайт.

#### Сунушталган окуу материалдары:

- Программа Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүү уюмдарынын 11–12 (10–11)-класстарынын окуучулары үчүн, ошондой эле башталгыч кесиптик билим берүү уюмдары үчүн. (КР Билим берүү министрлигинин, Коргоо министрлигинин жана Илим, жогорку билим берүү жана инновациялар министрлигинин ведомстволор аралык жумушчу тобу тарабынан иштелип чыккан жана Кыргыз билим берүү академиясынын Окумуштуулар кеңеши тарабынан бекитилген 2025-ж. 24-декабрындагы №9 протокол).
- Кыргыз Республикасынын Куралдуу күчтөрүнүн жалпы аскердик уставдары.
- Медициналык-санитардык даярдык боюнча окуу колдомолору.
- Кыргыз Республикасынын Куралдуу күчтөрүнүн ок атуучу куралдан, күжүрмөн унаалар жана танктардан ок атуу курсу (КС СО, БМ жана Т-2024).
- Кыргыз Республикасынын Куралдуу күчтөрүнүн физикалык даярдыгы боюнча колдонмо (НФП – 2022).
- Радиациялык, химиялык жана биологиялык коргоо бөлүктөрүнүн согуштук даярдыгы боюнча ченемдердин жыйнагы-2016-ж. (Кызматтык пайдалануу үчүн).

**5. МЕТОДОЛОГИЯЛЫК СЕМИНАРЛАРДА  
ТАЛКУУЛООЧУ ТЕМАЛАР**

- Жабдуулар, аскерге чейинки даярдоо кабинетин камсыз кылуу үчүн зарыл болгон техникалык жана окуу ресурстары.
- Колдонуучу каражаттар менен камсыз кылуу (окуу куралдары, зарыл болгон техникалык жана окуу ресурстары ж. б.).
- Медициналык мекемелерде талаа машыгууларын жана практикалык сабактарды уюштуруу.
- Учкучсуз учуучу аппараттардын (УУА) максатын, курамын, күжүрмөн колдонулушун жана алардын заманбап согушка тийгизген таасирин изилдөө.

Кыргыз Республикасынын Коргоо министрлигинин жана Билим берүү министрлигинин биргелешкен аракеттери жана бул сунуштарды ишке ашыруу жаштарды мекенчилдик жана аскердик тарбиялоону сапаттык жактан жаңы деңгээлге көтөрөт.

**А.САТАЕВ,**

**КББАнын ага илимий кызматкери,  
запастагы полковник**

# ДОПРИЗЫВНАЯ ПОДГОТОВКА

## 1. ПРЕДПОСЫЛКИ ОБНОВЛЕНИЯ ПРЕДМЕТА

В 2026/2027 учебном году содержание учебного предмета «Допризывная подготовка» было обновлено в соответствии с новым Государственным образовательным стандартом общего образования Кыргызской Республики (утвержден постановлением Кабинета министров Кыргызской Республики от 14 марта 2025 года №131), а также обновленными предметным стандартом и учебной программой для 11–12-х классов. В образовательном процессе применяются указанные нормативные документы.

Изменены структура, содержание и ожидаемые результаты обучения. Основная цель – всесторонняя подготовка учащихся к службе в Вооруженных силах Кыргызской Республики через формирование патриотических, морально-психологических качеств, овладение необходимыми знаниями и практическими навыками для действий в условиях военной службы и чрезвычайных ситуаций.

## 2. СОДЕРЖАНИЕ И ОСОБЕННОСТИ ПРЕДМЕТА «ДОПРИЗЫВНАЯ ПОДГОТОВКА»

Отличительная особенность предмета – сочетание военно-прикладной подготовки с патриотическим и духовно-нравственным воспитанием. Программа формирует патриотическую и эмоционально-волевую компетентность, любовь к Родине, дисциплину, ответственность и силу воли.

### Ключевые задачи:

- 1) формирование высокого патриотического сознания, верности Отечеству и готовности к защите интересов Родины;
- 2) воспитание морально-волевых качеств и нравственного облика учащихся;
- 3) освоение знаний и навыков, необходимых для военной службы и действий в чрезвычайных ситуациях.

### Новые актуальные темы (с учетом современных реалий):

- Особенности современных гибридных войн и информационной безопасности.
- Основы беспилотных летательных аппаратов (БПЛА): тактика применения и основы противодействия.

## СОВРЕМЕННЫЕ УГРОЗЫ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ ИМ

### А. Гибридные войны. Сущность и характеристики:

Гибридная война – это стратегия достижения военно-политических целей без перехода к крупномасштабным открытым боевым действиям. Она сочетает военные, дипломатические, экономические, информационные и кибернетические методы.

Ключевой компонент – информационно-психологическое воздействие (дезинформация, пропаганда, манипуляция общественным мнением, использование социальных сетей и СМИ).

### Информационная безопасность, значение и задачи:

- защита от дезинформации и психологических операций;
- противодействие кибератакам;
- сохранение морального духа войск и населения;
- защита критической информации.

**Требования:** Постоянный мониторинг информационного пространства, критическое мышление личного состава, соблюдение правил работы с открытыми источниками и со средствами связи.

## Б. Беспилотные летательные аппараты (БПЛА)

**Сущность:** БПЛА – это летательные аппараты, управляемые дистанционно или автономно.

### Классификация:

- по массе (сверхлегкие, легкие, средние, тяжелые);
- по дальности и высоте полета;
- по назначению: разведывательные, ударные, дроны-камикадзе (FPV и барражирующие боеприпасы), ложные цели, ретрансляторы.

**Задачи:** разведка, корректировка огня, нанесение ударов, радиоэлектронная борьба (РЭБ), доставка грузов.

Особенности боевого применения: низкая заметность, дешевизна, массовость, сложность обнаружения и поражения.

### Основы противодействия:

- радиоэлектронное подавление (глушение каналов управления);
- огневое поражение (стрелковое оружие, ЗРК, лазеры);
- маскировка и инженерное оборудование позиций;
- использование собственных средств РЭБ и ложных целей.

## 3. МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ОРГАНИЗАЦИИ УРОКОВ

Эффективное обучение предполагает сочетание теоретической и практической подготовки с максимальным приближением к условиям реальной военной службы.

### Рекомендуемые приемы обучения:

- а) демонстрация преподавателем образцов с последующей отработкой в группах (учащиеся делятся на группы);
- б) использование учебно-тренировочных карт и конкретных целевых указаний – это значительно экономит время;
- в) моделирование тактической обстановки, составление графических документов (схемы, условные обозначения);
- г) поэтапная, а затем комплексная отработка приемов на практических занятиях;
- д) внедрение инновационных форм: виртуальные симуляторы, программы моделирования, мультимедийные материалы.

### Особое внимание уделяется:

- формированию инициативы, творчества и нестандартного мышления;
- развитию навыков быстрого принятия решений в зависимости от обстановки;
- соблюдению мер безопасности при обращении с оружием и боеприпасами.

### Сосредоточение основных усилий:

1. Изучение основ военной службы  
**Формирование у обучающихся понимания сущности военной службы, ее места в системе государственной службы и основных требований к военнослужащим:**
  - ознакомление с устройством военных городков;
  - изучение образцов современного вооружения и военной техники;
  - ознакомление с условиями размещения личного состава;
  - изучение распорядка дня и элементов внутренней службы (несение службы в наряде, порядок поддержания чистоты и порядка и т. д.).

2. Изучение основ военного дела  
**Приобретение базовых знаний и навыков, необходимых для действий в условиях современного боя:**
  - современные формы и способы ведения боя, действия солдата в различных видах боя;
  - особенности современных гибридных войн и обеспечение информационной безопасности;

- основы применения беспилотных летательных аппаратов (БПЛА), тактика их использования и основы противодействия;

- огневая подготовка и стрелковое дело – рекомендуется создавать неизвестную мишенную обстановку. Учить самостоятельному обнаружению и поражению целей в различных вариантах. Увеличивать объем практических тренировок и стрельб в соответствии с «Курсом стрельб» Вооруженных сил КР;

- ориентирование на местности (в том числе без карты) и движение по азимуту.

## 3. Освоение основ медицинских знаний

### Формирование навыков оказания первой помощи и медицинской грамотности в условиях чрезвычайных ситуаций и боевых действий:

- оказание первой медицинской помощи при ранениях, травмах, ожогах и несчастных случаях;
- действия при радиационном поражении, термических и химических ожогах, отравлении сильнодействующими ядовитыми веществами;
- изучение инфекционных болезней, их профилактика и меры борьбы;
- навыки ухода за пострадавшими и больными в условиях лечебных учреждений и в полевых условиях.

## 4. Освоение основ гражданской защиты

### Подготовка обучающихся к действиям в условиях военного положения и при угрозе применения современных средств поражения:

- современные средства поражения и защитные сооружения;
- средства индивидуальной и коллективной защиты;
- порядок оповещения населения, организация эвакуации и действия при введении военного положения;
- действия обучающихся в соответствии с планом гражданской защиты образовательной организации.

## 5. Изучение основ безопасности жизнедеятельности

### Формирование компетенций по защите жизни и здоровья в условиях чрезвычайных ситуаций различного характера:

- предупреждение и ликвидация чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера;
- действия населения при происшествиях и катастрофах (землетрясение, оползень, наводнение, пожар, террористический акт и др.).

### Дифференцированный подход:

Юноши – углубленная военно-прикладная подготовка.

Девушки – акцент на основы медицинских знаний и оказание первой медицинской помощи.

Контроль: В конце учебного года проводится итоговое контрольное занятие (теория + нормативы).

### Организационно-методические акценты:

- ознакомление с современными средствами ведения боя с широким применением БПЛА;
- изучение общевоинских уставов, воинской дисциплины, внутреннего распорядка;
- совершенствование строевой, тактической, огневой и медицинской подготовки;
- содействие воинских частей в проведении практических занятий, экскурсий и ознакомлении с вооружением и техникой.

## 4. ВЫВОДЫ И ГЛАВНЫЕ ПРИОРИТЕТЫ

Повышение качества допризывной подготовки – это важнейший вклад в укрепление национальной безопасности и государственности Кыргызстана.

### Главное в обучении:

- максимально приблизить содержание и методику к реальным условиям военной службы (без упрощений и послаблений);
- повышать сознательность, активность и мотивацию учащихся;
- обеспечивать систематичность, наглядность, доступность и прочность знаний;
- соблюдать индивидуальный и коллективный подходы;
- особое внимание – правилам безопасности при обращении с оружием;
- уделять приоритет практической подготовке, включая работу с БПЛА и тактику современных боевых действий.

При полноценном обеспечении предмета современным содержанием, квалифицированными кадрами и материально-технической базой Кыргызстан получит ответственное, патриотичное и военно-подготовленное молодое поколение.

### Рекомендуемые учебные материалы:

1. Программа для учащихся 11–12-х (10–11-х) классов общеобразовательных организаций и организаций начального профессионального образования Кыргызской Республики (разработана межведомственной рабочей группой Министерства просвещения, Министерства обороны и Министерства науки, высшего образования и инноваций КР и утверждена Ученым советом КАО, протокол №9 от 24 декабря 2025 года).

2. Общевоинские уставы Вооруженных сил Кыргызской Республики.

3. Наставление по физической подготовке и спорту МО КР (2013 г.).

4. Учебные пособия по медико-санитарной подготовке.

5. Курс стрельб из стрелкового оружия, боевых машин и танков Вооруженных сил Кыргызской Республики (КС СО, БМ и Т-2024).

6. Наставление по физической подготовке Вооруженных сил Кыргызской Республики (НФП – 2022).

7. Сборник нормативов по боевой подготовке подразделений радиационной, химической и биологической защиты – 2016 г. (ДСП).

## 5. ВОПРОСЫ ДЛЯ ОБСУЖДЕНИЯ НА МЕТОДИЧЕСКИХ СЕМИНАРАХ

1. Перечень технических и учебно-материальных средств, необходимых для оборудования учебного кабинета «Допризывная подготовка».

2. Обеспечение учебно-материальной базой (учебное оружие, боеприпасы, тренажеры, тир и т. д.).

3. Организация учебно-полевых сборов и практики в лечебных учреждениях.

4. Изучение предназначения, состава и боевого применения БПЛА и их влияния на современные боевые действия.

Совместные усилия Министерства обороны и Министерства просвещения Кыргызской Республики, реализация данных рекомендаций позволят вывести патриотическое и военно-прикладное воспитание молодежи на качественно новый уровень.

А.САТАЕВ,  
старший научный сотрудник КАО,  
полковник запаса